

ორგანო სპ. სოც.-დემ. პარტიის საზღვარ-გარეთელ ბიუროსი.
Organe du Bureau à l'Etranger du parti Social-démocrate de Géorgie.

რვაენი

ფრეზა

"NOTRE DRAPEAU"

გაგზავნიან ნოემბერში ყოველწლიურად.

832
1961

N° 35

Directeur: MICHEL STOUROUA.

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

- რ. არსენიძე—შავბნელ 40 წლის თავზე.
- საბუ. რუსეთის თავდასხმა საქართველოში.
- პ. ს.—დღე გლოვისა და ბრძოლის!
- მ. ბერიშვილი—25 თებერვლის ნამდვილი სახე.
- დ. შარაძე—ჩემი დღიურიდან.
- ი. იმერაძე—კომუნისტური პრესა ტყუის!
- ბრძოლა.
- ია—თბ. მუშათა ბათალიონის რაზმელის დღიურიდან.
- დაპრობის პირველ დღეებში.
- უცხოეთში და სხვ.

პარტიო.

თეგეტვადი.

Paris.

1961

შახვენიელ 40 წლის თავზე.

ჩვენი ქუთნალი შავი არაშით არის შემოვლებული. ეს ნიშანია იმის, რომ 40 წლის თავი საქართველოს დაპყრობისა — გლოვის თარიღია ქართველი ხალხისთვის... ჩვენი თვალე-ბიდან ცრემლები ცვივა. მაგრამ ეს არ არის ცრემლი მოთ-ქმის, ან გამოტირების. საქართველო დასატირებელი არ არის. ჩვენ ეს ღრმით გვწამს. ჩვენი ცრემლები ეკუთვნის იმათ, ვინც საქართველოს თავისუფლებას და დამოუკიდებლობას შესწირა თავი; ჩვენი ცრემლები გვინდა აიანათ დაეკუროს დღეს მათ წმინდა საფლავებს. მაგრამ ჩვენ მათ ბედს კი არ დავსტირით, არამედ სამაყთო ვინსენებთ მთელი ქვეყნის წი-ნაზე; მათ საუკუნო სახელი მოიპოვეს ქართველი ერის ისტო-რიაში. ჩვენ ცრემლები გვდის თვალთაგან, მაგრამ გულში ცეცხლის ალმური გვეკიდება, და ეს ცრემლი, მკულარედ ქცეული, იმ თავდადებულ გმირთა მაგალითის წაბაძვას გვი-კარნახებს. ჩვენ თამამად ვაცხადებთ, რომ იარაღი არ დაგვი-ყრია, ბრძოლა არ შეგვიწყვეტია. იგი გრძელდება და არ შე-წყდება, სანამ ქართველი ხალხი არ მოიპოვებს თავისუფლე-ბას. სანამ არ გახდება სრული გამგე და პატრონი თავის ბე-დისა და მომავლის.

ხშირათ ყოფილა საქართველო დაპყრობილი, მაგრამ არა-სოდეს დამორჩილებული, დამონებული! ამ იმედით, ამ რწმე-ნით ვხვდებით ჩვენი ქვეყნის საბჭოთა ჯარებისგან დაპყრო-ბის 40 წლის თავს.

ჩვენ არ გვიკვირს, რომ კომუნისტი-ჯალათები ჩვენი ერ-ისა ამ წელს თავის იუბილეთ აცხადებენ. ეს წელი მათი დღე-სასწაულია. მათი ქართველ ხალხზე 40 წლის ფართაშის დღე-ობაა.

კომუნისტებს შეუძლიათ იამაყონ ამ ძველი ისტორიული ერის თავისუფლების დათრგუნვით. შეუძლიათ იმხიარულონ, რომ 40 წელი სჯიჯგნეს დიდი კულტურული ქვეყანა, რო-გორც სჯიჯგნიან ხოლმე პირველ ყოფილ ტომებს გაუმადლა-რი იმპერიალისტები. მაგრამ მათ გაქვავებულ გულშიაც უნ-და დაიბადოს შიში და ძრწოლა იმ უსაშინელესი ბარბარო-სობის წინაშე, რომელიც მათ ჩაიდინეს, და რომლის მსგავსი არც ერთ ევროპიელ იმპერიალისტურ სახელმწიფოს არ ჩაუ-დენია ოდნავ მაინც ცივილიზებულ ერის მიმართ. კომუნისტები

ეს ახალი, დესპოტიური იმპერიალიზმი, თავშეუკავებელია, უსაზღვროთ თავხედია, უმსგავსოთ მუხანათურია: გაგრძელება არ უსულ იმპერიალიზმისა ახალი სახით, კომუნისტური მისტიციზმით და მსოფლიო ბატონობის წყურვილით შეზავებული, მაგრამ ამით იგი კიდევ უფრო მრისხანეა და შეუბრალებელი.

აბა კითხვით ქართველ კომუნისტებს, ან მათ მოსკოველ ბატონებს, რომელთა მზეს იგინი ფიცულობენ, რა პირით შეუძლიათ მათ ორმოცი წლის მონობა ქართველ ერს ორმოცი წლის თავისუფლებათ, თუ განთავისუფლებათ მოახვიონ თავზე და სადღესასწაულოთ გამოსვლისთვის მოუწოდონ... არც ერთ იმპერიალისტურ სახელმწიფოს დღემდე ასეთი უტიფრობა და ვერაგობა არ გამოუჩნია. არც მოუფიქრებია. მხოლოდ მოსკოველ კომუნისტებს, რომელიც აზიურ სიველეურეში დაიბადა და აღიზარდა, შეეძლო ასეთი უმსგავსო თავხედობა გამოეჩინა.

დაიპყრეს საქართველოს თავისუფალი, დემოკრატიული რესპუბლიკა, თვით ლენინის მიერ ცნობილი, როგორც კანონიერად, სამართლიანად გამოყოფილი საბჭოთა რუსეთიდან, თვითგამორკვევის პრინციპის მიხედვით; დაიპყრეს იმავე ლენინის ლოცვა-კურთხევით, საბჭოთა წითელი ჯარების შემოსევით; დაადვეს რკინის უღელი თავის ტოტალიტარულ დიქტატორული რეჟიმის, დაუმორჩილეს იგი მოსკოვის იმპერიალისტ კომუნისტებს; ორმოცი წელია სჯიჯგნიან მის სხეულს, აწამებენ მის ერთგულ შვილთ, და ახლა ორმოცი წლის თავზე ამ ერისგან მოითხოვენ—ეს დამონების და ტანჯვის მოგონება—სადღესასწაულო, საღვინო და სადარბაზო დღეობათ გაიხადონ! ფიზიკურ ტანჯვის შეურაცხყოფას—ახლა ეს სულიერი ტანჯვაც მოუმატეს; ერის სულის გატეხა, შებლაღვა, წარყენა მოისურვეს! ქართველმა საზოგადოებამ: მწერლობამ, მეცნიერებმა, მუშებმა, გლეხებმა უნდა აღტაცება გამოსთქვან იმის გამო, რომ ორმოცი წელი კომუნისტების სასტიკ უღელ ქვეშ გმინვით გაატარეს. იცინონ, როცა გულში ბოლშევიკების ტრიალებს, იმხიარულონ, როცა ნაღველი უსივდებათ დარდით და მწუხარებით. იცეკონ, როცა თავდადებულ გმირთა საფლავების რიგები უდგიათ თვალწინ. რომელი ოჯახი არ არის დაობლებული და შავით შემოსილი კომუნისტური დიქტატორული რეჟიმის მსხვერპლათ შეწირული თავის მახლობელის გამო?

რამდენათ მხეცი, უგულო, უადამიანო უნდა იყო, რომ ძაძვით მოსილ ერს ასეთი მოთხოვნა წაუყენო! დედამიწაზე არ გვეგულება ისეთი ბოროტი არსება, რომელსაც ამის ჩა-

დენა შეეძლოს, გარდა კომუნისტებისა. კომუნისტებს კი არა
 თუ არ რცხვენიათ, არამედ ამაყოფენ კიდევ ამ თავის უსაშინ-
 ნელესი სიბოროტით. თავის გამართლებასაც კი ცდილობენ!
 ჩვენ გავანთავისუფლეთ ქართველი ხალხი მენშევიკური მთა-
 ვრობის ბატონობისაგან, გაიძახიან ისინი. მაგრამ ეს «მენ-
 შევიკური» ან უკეთ საქართველოს კანონიერი მთავრობა ხომ
 ხალხის მიერ იყო თავის ნებით, თავისუფლად არჩეული! იგი
 ხომ ამ ხალხის სურვილს და ნებისყოფას გამოხატავდა და
 ემორჩილებოდა. თუ ის ვერ გაამართლებდა ხალხის იმედებს,
 ხალხს ყოველთვის შეეძლო მისი გამოცვლა. ამისთვის განა
 საჭირო იყო მოსკოვის ჯარების შემოსევა, ქვეყნის დარბევა
 და მისი საბჭოთა რუსეთის იმპერიალისტებისთვის დამორ-
 ჩილება? ბურჟუაზიული წყობილებიდან გავანთავისუფლეთ
 და კომუნისტების ბედნიერებაში შევიყვანეთ ქართველი ხალ-
 ხი. მოიტანეს კი შიმშილი და მწუხარება, თავისუფალი აზ-
 რის და სიტყვის აღკვეთა, მონობა ფიზიკური და სულიერი,
 ერის და ადამიანის ელემენტარულ უფლებათა ურცხვით
 გათელვა! რა ცინიკური უტიფრობაა—ასეთი ავლადიდებით
 ერის წინაშე წარდგომა და დღესასწაულობის მოთხოვნა!

მათ სხვა რამეც გამოაქვთ სატრაბახით ენაზე კლიტე და-
 დებულ ხალხის წინაშე. მათ თავი მოაქვთ იმით, რომ ჩვენ-
 ში სუბტროპიკული ტექნიკური კულტურები გააშენებინეს,
 ხალხს ფაბრიკები და ქარხნები ააგებინეს, წიაღისეული სიმ-
 დიდრენი საქართველოს მიწა წყალისა გამოალებინეს! მარგა-
 ნეცი, ქვანახშირი, ბარიტი და ათასი სხვა მადნეული დაამუ-
 შავებინეს. მაგრამ არ ამხელენ, რომ მთელი ეს სიმდიდრე მო-
 სკოვის მიაქვს, საბჭოთა კავშირის სალაროს ამდიდრებს. მის
 სამხედრო და იმპერიალისტურ ავანტიურების ხარჯების და-
 საფარავად იფანტება. ქართველ ხალხს კი მხოლოდ შიმში-
 შრომის ატანა და ბატონის სუფრიდან გადმოცვნილი ნამ-
 ცეცებით დაკმაყოფილება აქვს ხვედრათ მიჩნეული საბჭოთა
 კომუნისტურ დიქტატორებისგან. მაგრამ ქართველი ხალხი
 არც ისე ბრმაა, რომ ამას ვერ ხედავდეს! იგი კომუნისტების
 უსირცხვილო მჭერმეტყველურ-მატყუარობის ანკესზე არ
 წამოეგება! მან იცის, რომ ყველა ეს სიმდიდრე და შრომა მი-
 სი ბედნიერების და კეთილდღეობის წყარო იქნებოდა, საბ-
 ჭოთა რუსეთის გაუმძღარი იმპერიალისტური მმართველ-
 ბი რომ არ დაპატრონებოდნენ მის ავლა-დიდებას

რა პირით მოითხოვენ ქართველი ხალხისაგან ამ შავნე-
 ლი თარიღის, 40 წლის ცარცვა და ყველა სადღესასწაულო
 თარიღათ მიიჩნიოს? ეს ხომ ყველაფერზე უსაშინელესი შეუ-
 რაცხოფაა—მთელი ერის, შელახვაა მისი სულის, მისი ის-

ტორიული შეგრძნობის, მისი თავმოყვარეობის, მისი ეროვნული ღირსების. ეს დაცინვაა—მისი ტკივილების, მისი გულის წუხილის, სასაცილოთ აგდებაა მის—წმინდათაწმინდის, მისი სულიერი თავისუფლების. ყველაფრის პატივება შეიძლება ცხოვრებაში, მაგრამ სულის შეურაცხყოფას ქართველი ხალხი ვერასოდეს აპატივებს; ყველაფრის დაეწყება შეიძლება მაგრამ სულის ჭრილობის დაეწყება შეუძლებელია; იგი მუდმივად დარჩება, და მუდმივად მოუწოდებს ქართველ ხალხს—მთელი თავისი შესაძლებლობით ებრძოლოს ამ სულის ტირანებს!

მრავალი ჭირი გადაუტანია ქართველ ერს, ამ უსაშინელეს ჭირსაც მოინელებს. კომუნისტური ბოროტება აღმოიფხვრება თავის დიქტატორული რეჟიმით და ანტიხალხურ-ანტიადამიანური პოლიტიკით. იგი წარმავალია, ქართველი ერი კი დარჩება ისევ ცოცხალი, თავის საკუთარი ჰუმანიური კულტურით, თავის ეროვნული მეობით, თავისუფლების სიყვარულით და პროგრესიული იდეებით! იგი ისევ შევა ამყაათ, თავაწეული თავისუფალ ერთა თავისუფალ ოჯახში.

საქართველო იყო დამოუკიდებელი და კვლავ იქნება დამოუკიდებელი!

საბჭოთა რუსეთის თავდასხმა

საქართველოს რესპუბლიკაზე.

საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის თავმჯდომარის ნოე ჟორდანიას მიერ 1921 წელს 21 თებერ. დამფუძნებელ კრების სხდომაზე წარმოთქმულ სიტყვიდან *).

«მთავრობის თავმჯდომარეს ტრიბუნაზე ასვლისას კრება ესალმება ხანგრძლივი ოვაციებით და ტაშით.

მთავრობის თავმჯდომარე: მოქალაქენო! ეხლა თანდათან ირკვევა ომის გამოიწვევი მიზეზი და აგრეთვე ის მიმართულება, რომელსაც ომი ახლო მომავალში მიიღებს.

ირკვევა, რომ საბჭოთა მთავრობას დიდი ხნიდან ჰქონია განზრახვა საქართველოში გადატრიალება მოეხდინა და საბჭოთა ხელისუფლება გამოეცხადებია; მაგრამ მათ აქამდე ვერ შესძლეს ამის განხორციელება, რადგან არ ჰქონდათ საკმარისი საბაზი. ხოლო ამ ათი დღის წინ იპოვეს ეს საბაზი ლორის რაიონში.

*) მოგვყავს 1921 წლის 24 თებერვლის «ბორბა»-დან.

იქ მათ მოაწყვეს საიდუმლო შეთქმულება და დაარქვეს მას ხალხის გამოსვლა საქართველოს წინააღმდეგ. იქ მათ გამოაცხადეს ადგილობრივი საბჭოთა ხელისუფლება და, აი, ვითომ მის დასახმარებლათ მოდის რუსის ჯარი. სწორეთ ამ თვის 15-ს გაიკა ბრძანება აზერბაიჯანში და სომხეთში მყოფ ჯარებისადმი და ეს ბრძანება ჩაგვივარდა ჩვენ ხელში ტყვეების საშვალებით. ამ ბრძანებაში ნათქვამია, რომ გადაწყვეტილია, თბილისის აღება და საქართველოს საბჭოთა სისტემაზე გადაყვანა. იქ ჩამოთვლილია თუ რომელ ჯარის ნაწილმა რა უნდა გააკეთოს, როდის უნდა იქნას აღებული ესა თუ ის დაბა, ქალაქი თუ სოფელი. ბოლოს ნათქვამია, რომ 19 თებერვალს უნდა იქნას აღებული თბილისი.

ამ ჯარის პირველი შემოტევა, როგორც იცით, იყო უეცარი, მოულოდნელი, სავსებით მუხანათური. და, აი, ამ უეცარმა და მოულოდნელმა შემოტევამ შეარყია ჩვენი ჯარის მდგომარეობა იქ, საცა ეს ჯარი იდგა. და შეარყია იმ ზომამდე, რომ იყო მომენტი, როცა ბორჩალოს მაზრაში საზღვარზე მდგარმა ჯარებმა სრულიად ვერ შესძლეს წინააღმდეგობის გაწევა. მაგრამ, საბედნიეროთ უნდა ითქვას, რომ ჯარმა და აგრეთვე ჩვენმა ხალხმა სწრაფათ შეიგნეს მდგომარეობა, გამოსწორდნენ და დროზე შეუდგნენ საორგანიზაციო სამხედრო მუშაობას. ეს სწრაფი აღდგენა მდგომარეობისა. წინათ დასუსტებულ ჯარების ეს ახალი შეჯგუფება, ეს სწრაფი თავის მოყრა ჯარების და მათი სწრაფი შეკავშირება—არის იმის მიზეზი, რომ ჩვენ დღეს აქ (თბილისში) ვიმყოფებით. ეს ჩვენ ლორიდან დავიწყეთ. როცა შევამჩნიეთ, რომ ერთი მხრით, ამ მუხანათურ თავდასხმამ შეარყია ჩვენი ჯარი, ხოლო, მეორე მხრით, მოსალოდნელი იყო აზერბაიჯანიდანაც დაგვესხმოდნენ თავს, ჩვენი მიზანი შეიქნა გამოგვეყვანა ეს დასუსტებული ჯარი ბორჩალოს მაზრიდან და უკეთესი პოზიციები დაგვეკავებია. უკან დახევა ალაგალაგ სწარმოებდა წესიერათ, ალაგალაგ არ ხდებოდა წესრიგით, როგორც ეს უკანდამხვევ ჯარს შეეფერება. საერთოდ კი იქ მდგომ ჯარის დიდმა ნაწილმა დაიხია წესიერათ, ან გამოვიდა ნაწილ-ნაწილათ.

გამოსულები დაღლილი იყვენ, მაგრამ არა საბოლოოთ გატეხილი; მათ მხოლოთ 1—2 დღის დასვენება ესაქირობოდათ, რომ ისეთივე ჯარისკაცები გამხდარიყვენ, როგორც ახალგამოყვანილი მეომრები. აქ არ მომხდარა ის, რაც ჩვენ ვნახეთ ბათუმში 1918 წელს. საკვირველი ისაა, რომ. მიუხედავათ უეცარი თავდასხმისა, მიუხედავათ მოულოდნელ გამოსვლისა. დეზერტირობას ადგილი არ ჰქონია.

ამ გვარათ, ამ დროის განმავლობაში ჩვენ შევძელით გამოგვეყვანა მტრის წინააღმდეგ კარგათ გაწრთვნილი, შეიარაღებული და ერთსულოვნობით გამსჭვალული ჯარი.

პირველი დიდი ბრძოლა, რომელიც ჩვენ მტერს მივეციით, ეს იყო 19 თებერვალს ღამით. ბრძოლა ხდებოდა დიდ ფრონტ-

ზე, დაახლოებით 100 ვერსტის მანძილზე, 18 და 19 თებერვალს ადგილი ჰქონდა მტრის შემოტევას მთელი ამ ფრონტის სივრცეზე და თქვენ გახსოვთ ეს დიდი ბრძოლა.

19-ს დილით გამოირკვა, რომ ჩვენ შევეძლიათ მტრის ცენტრის გარღვევა და ის სავსებით დამარცხდა. შემდეგ, 19 თებერვალს დილით მოხდა ბრძოლა ჩვენს მარცხენა ფლანგზე.

იქ, ყარაიაზის მიდამოებში, მტერმა ნამეტანი წამოიწია წინ, მოვიდა მარტყოფში, ლილოში და აქ, 19 თებერვალს, მოხდა ჩვენი მასთან შეტაკება; ჩვენ ვაიძულეთ ის უკან დაეხია, გავრეკეთ ყარაიაზში.

მხოლოდ დღეს, 21-ს, და წინ ღამით მოხდა დიდი ბრძოლა მარჯვენა ფლანგზე. აქ ბრძოლა თითქმის ისეთივე მწვავე იყო, როგორც ცენტრში. უნდა ითქვას, რომ საბჭოთა ჯარი შეტევას აწარმოებს დიდის გააფთრებით, მტკიცეთ და დისციპლინასაც იჩენს. გასულ ღამით კოჯორის მიდამოებში მდგარ ჩვენს ჯარებს თავს დაესხნ და მოინდომეს გაერღვიათ ერთი ადგილი, რომელიც არ იყო საკმარისათ დატული. აქ მათ დახვდნ იუნკრები და თქვენ იცით, რომ გაიმართა დიდი ბრძოლა.—ნამდვილი ხელჩართული ბრძოლა გრანატებით და ხიშტებით, მაგრამ აქაც მათ სასტიკი დამარცხება განიცადეს. (მხურვალე ტაში). მტრის ჯარს რამდენიმე ისეთი მაღლობები ეჭირა, რომ ზედ ზარბაზნები დაედგათ, შეიძლებოდა მთელი თბილისის განადგურება. გუშინ მივიღეთ ჩვენ ზომები ამ მაღლობების წასართმევად. ეს იყო ჩვენი გამარჯვების პირველი ნაბიჯი და უნდა ითქვას, რომ ასეთი მიუდგომელი ადგილები, ასეთი მაღლობები, სადაც მტერი იყო გამაგრებული, ჩვენი გვარდიის ნაწილებმა იერიშით აიღეს ისე, რომ ერთი კაციც არ დაუქარგავთ (ხმები: «გაუმარჯოს» და მხურვალე ტაში).

ამ ომში გამოირკვა, რომ საბჭოთა ჯარი ვერ უძლებს შეტევას; თვით ის მხნეთ უტევს, მაგრამ მის წინააღმდეგ წარმოებულ შეტევას ის ვერ უმკლავდება,—წინააღმდეგ შემთხვევაში, მას რომ შეტევის მოგერიების უნარი ჰქონდეს, ასეთ სიმალეებს ის არ დასტოვებდა.

უნდა ითქვას, რომ ჩვენი ჯარი და გვარდია სამაგალითო მხნეობას იჩენენ (აქ დამფუძნებელი კრება ფეხზე ადგომით, ტაშით და «ვაშას») და «გაუმარჯოს» ძახილით მიესალმება ჯარსა და გვარდიას). მე მგონია, რომ ჩვენს ხალხში გაიღვიძა, აჩქედდა ჩვენი წინაპრების სისხლი,—იმ წინაპრების, რომელნიც ზემოპირად მტრის ურდოებს პატარა რაზმებით ამარცხებდნ.

ესლა მინდა მოგახსენოთ, თუ ვისი თაოსნობით წარმოებს თავდასხმა და ვინ წინამძღოლობს ამ საბჭოთა ჯარებს საქართველოს წინააღმდეგ. იცით ალბათ, რომ აქ გამოგზავნეს და დაარიგეს ფურცლები, სადაც სწერია, რომ «შულავერში შედგა «საქართველოს მთავრობა» და ეს «შულავერში შეყენებუ-

ლი «საქართველოს მთავრობა» ყოფილა თურმე ჩვენი ხალხის ნამდვილი ხელისუფლება, რომელიც მოუწოდებს ჩვენს ხალხს, დამფუძნებელ კრებას გადააყენონ თავიანთი ხელისუფლება, გადაადონ იგი და იცნონ შულავერის «მთავრობა». ეს ის ხალხია, რომელიც ესწრაფვის უცხო ქვეყნის ხიშტების საშუალებით დააწესოს თავისი ხელისუფლება, თავისი მართველობა. ესენი არიან—მახარაძე ფილიპე, ორახელაშვილი მამია, მდივანი ბუდუ, ელიავა შალვა, ოკუჯავა მიშა, დუმბაძე ლადო, ნაზარეტიანი, ომარი, გეგეჭკორი ალექსანდრე და კვირკველია. და, აი, ბატონებო, ამ ქართველთ, ამ ჩვენ ქვეშევრდომთა სურვილს, რომელნიც მტერს მოუძღვიან და ცდილობენ ცეცხლითა და მახვილით მოსპონ ქართველი ხალხი და ჯარი და გახდენ საქართველოს ტირანები—მათ ამ სურვილს ქართველი ხალხი არასოდეს არ მიიღებს. ამ სირცხვილს ქართველი ხალხი არასოდეს, არავითარი გზით თავის თავზე არ აიღებს. იმისთვის ხომ არ უშრომია, იმისთვის ხომ არ გადმოუგდია მას პეტერბურგის მთავრობა, რომ შულავერის «მთავრობა» მიეღო. მე ვამბობ, როცა ქართველი ხალხი გაიგებს, რა ვაჟბატონები აპირებდენ მის გათელვას, ქართველი ხალხის სულიერი განწყობილება კიდევ უფრო განმტკიცდება და ის იტყვის: «ან სიკვდილი, ან გამარჯვება». (ტაში, მხურვალე ოვაციები. წულაია: გაუმარჯოს ჩვენი ხალხის ბელადს ნოე ქორდანიას!)».

ღღე გლოვისა და ბრძოლის!

ორმოცი წელი შესრულდა მას შემდეგ რაც რუსეთი თავის წითელი ლაშქრით ომის გამოუცხადებლათ თავს დაესხა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას. მან დაარღვია დადებული ხელშეკრულება და ლაჩრულად უარპყო მის მიერვე ცნობილი ქართველი ერის უფლება. საქართველო განმარტოებული სახელმწიფოებრივ მშენებლობაში გართული, წინ აღუდგა შემოსეულ მტერს და მედგარი გამკლავების შემდეგ უსწორო ბრძოლაში დაეცა. ორმოცი წლის მანძილზე ქართველ ხალხმა არა ერთჯერ გაიღო ფიზიკური მსხვერპლი, თავისუფლება დაებრუნებია. მოსკოვმა იგი ჩაჰკლა და სისხლში ჩაახჩო.

საუბროა გავიხსენოთ, რომ საქართველოს და რუსეთის წარსული, მათი სოციალურ-პოლიტიკური წყობა ძირიანად განსხვავდებოდა ერთი-მეორისგან...

რუსეთის სოციალური წყობა განვითარდა აზიის სახით—საქართველოს კი ევროპიულის... ბოლშევიკურმა რუსეთმა განაახლა ივანე მრისხანის რუსეთი, სხვადასხვა სახელწოდებით იგი ახალ-განახლებულ რუსეთად გამოცხადდა; გაეხვია ძველ სოციალურ-ევროპიურ დესპოტიის სამოსელში და

მის შემდეგ თავის იმპერიალისტური პოლიტიკით სურს თავს მოახვიოს იგი მთელ კაცობრიობას. საქართველო, რომელიც იბრძოდა საუკუნის მანძილზე ეროვნულ თავისუფლებისთვის, ვაკევა თავის ისტორიულ გზას, ააფრიალა საკუთარი ნაციონალური დროშა, უარჰყო ქართველი ხალხისთვის წარსულში უჩვეულო მისთვის უცხო, ლენინის მიერ განახლებულ სოციალ-ევანგელისტური წყობა. უარჰყო ყოველნაირი ძალმომრეობა, ტირანია, როგორც ერთი მუქა უზუტუპატორების, ისე პარტიების და მასების. თავისუფლება ყველა სფეროში განუყრელად ერთი-მეორეს გადაება და ეს ჩამოყალიბდა შესაფერ დოკუმენტში საქართველოს—კონსტიტუციის... ერის ყველა სასიცოცხლო ძალები ჩაება აღმშენებლობითი მუშაობაში და ეს მაშინ, როცა თვით რუსეთში საშინელი ანარქია ანადგურებდა ყველაფერს და საერთო წესრიგის დაცვა შეუძლებელი იყო... მომაგრდენ თუ არა ხელისუფლებაში ბოლშევიკები, შეუდგენ დიდი რუსეთის აღდგენას...

მათ ვერ მოითმინეს, ვერ აიტანეს, ვერ მოინელეს მის გვერდით დემოკრატიულ გზაზე შემდგარი ერი, ამავე დროს მოსკოვის სპირდებოდა საქართველო მეფეთა აღმოსავლეთ პოლიტიკის გასაგრძელებლათ, შორეულ სამხრეთში სამოქმედო ბაზების შესაქმნელათ... რუსეთის უხეშ ძალამ გადასჭრა ქართველი ერის სავალი გზა, მისი პოლიტიკური და ეკონომიური ცხოვრება, დაუმორჩილა ცენტრს—მოსკოვს. გაიხადა იგი კოლონიალურ ქვეყნად და შეუდგა მისი ეროვნული სხეულის დაშლა-განადგურებას. ლენინის ანდერძი—მისი იდეოლოგიური მითითება ერთა ათქვეფისა, ერთ მთლიან საიმპერიო ერაღ გადაქცევისა მიმდინარეობს მზაკვრული ხერხით და ფარავს ზოგიერთ კულტურულ ძალების ცდებს სულ იერ კულტურის გადასარჩენათ...

ქვეყნის ეკონომიკა დაკავშირებულია ცენტრთან საიდანაც მოდის გეგმები ქვეყნის ბუნებრივ სიმდიდრეთა საქსპლოატაციოთ. ინდუსტრიალიზაცია ხდება არა ადგილობრივ მცხოვრებთა ნივთიერ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლათ, არამედ საიმპერიო მოთხოვნილებისთვის უზარმაზარ ბიუროკრატიისა და ჯარების შესანახათ...

საქართველომ დაჰკარგა უდიდესი განძი—თავის უღლება და მიიღო უმძიმესი უღელი მოსკოვის...

საქართველოს მესაფლავენი წელს იდღესასწაულებენ. თავის გაბატონების ორმოცი წლის თავს, დედა-ქალაქის ქუჩებში ჩაივლის რუსის ჯარების აღლუმი და მას მიიღებს ადგილობრივად მოსკოვისგან დაქირავებული პირები. ხოლო ქართველობა, მშრომელი მასსა, ხალხი, გაიხსენებს, გულის სიღრმეში აღინთებს თებერვლის სუსხიან დღეებს, როცა ქართული სისხლით განბანილი ნაციონალური დროშა—სასახლიდან ჩამოიხსნა, თითუელი ქართველის გულში ჩაიმარხა... დროთა ვითარება სცვლის ბრძოლის ფორმას, არა ნაკლებია

მასში სურვილი, ნებისყოფა და მისწრაფება მოტაცებულ თავისუფლების, საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისა..

ქართველი ერთი განაგრძობს ბრძოლას—იგი არასდროს შეირგებია უცხო ძალის ბატონობას, ვერც ეხლა შეურიგდება, —იგი ხომ დღეს აღარ არის მარტო-მარტო, მის ბედში იმყოფებიან ორი ათეული ერები, რომლებიც იბრძვიან დაკარგულ თავისუფლების აღსადგენათ. .

დღევანდელ ატომიურ ეპოქაში, საერთაშორისო დაძაბულ მდგომარეობაში, მას მართებს ერთის მხრივ, სიფხიზლე და სიმტკიცე, —ურყევად იდგეს თავის ნაციონალურ დროშის ნიადაგზე, მეორეს მხრივ, სიფრთხილე და თავშეკავება თავის ფიზიკურ არსებობის საფრთხეში ჩავდების ასაცდენათ, იგი ამას შესძლებს, მისი წარსული ბრძოლებიდან მიღებული გამოცდილება და სიბრძნე ამის საუკეთესო თავდებია. იგი შესძლებს უმტკივნელოთ გაიყვანოს თავის ნაღვი გამარჯვების ნაპირზე.

დაპყრობის 40 წლის თავზე—ჩვენ მოწიწებით და პატივისცემით ვიგონებთ ათასობით ბრძოლაში, ციხე-ციმბირში დალუბულ მამულიშვილთ და მათ ხსოვნის წინაშე ქედს ვიხრით. მათი თავგანწირვა, მათი მოგონება ქართველის გულში აღანთებს ბრძოლის ცეცხლს, შეურიგებლობის გამკლავების სურვილს—გაათქეცებს. შავ-ძაძებში გახვეულ ქართველ დედათა დანთხეული ცრემლები—კოჯორ-ტაბახმელას გმირთა კუბოებზე დანთხეულთ დედა-ქალაქი სამარისებულ სიჩუმეში ჩაცურებული—ქართველთა გონებაში ჩაქედილი თებერვლის დღეები, 1924 წლის მთელი ერის იარაღში გამოსვლა, სვანეთ-ხევსურეთში ამოვარდნილი ცეცხლი ბრძოლისა, 37-38 წლის ათასობით მსხვერპლი, 1956 წლის ახალგაზდათა გმირული შებრძოლება, ჩვენი დაპყრობის დღეს—მოგვიწოდებს არა გლოვის—არამედ ბრძოლისკენ...

პ. ს.

25 თებერვლის ნამდვილი სახე.

ორმოცი წელი, მტრული თავდასხმისა და მუხანათურ-ვერაგული დაპყრობითი მოქმედებისა, საიდანაც იწყება საქართველოს დიდი ისტორიული განსაცდელი და რუს ბოლშევიკ იმპერიალისტების ნამდვილი სახის და ბუნების გამოაშკარავება.

1921 წლის თებერვალში, ნიღბ ახდილი ბოლშევიკური რეჟიმის წითელი ჯარები საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის ტერიტორიაზე შემოიჭრა, როგორც ონავარი მტაცებელი, ყოველგვარი ადამიანური მორალური თვისების მომსპობი და ისტორიაში ჯერ არ ნახული სადიზმის მამამთავარი, რომელმაც თავისუფლების მოყვარე—თავისუფალ

დემოკრატიულ რესპუბლიკას მონობის მძიმე უღელი დაადგა.

უთანასწორო ბრძოლაში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა დაეცა.

კოჯორში დანთხეულმა უდანაშაულო პატრიოტულმა სისხლის ნიაღვარმა მსოფლიოს ამცნო რუსეთში წარმოშობილი ბოლშევიკური რეჟიმის ნამდვილი ბუნება, რომელიც დასაწყისი იყო შემდეგში მთელი აღმოსავლეთ ევროპის ჯვარზედ გაკვრისა და მსოფლიოს მრავალ კუთხეში კატინისებური ძმათა სასაფლაოებისა.

25 თებერვალი საქართველოს გლოვის დღეა. როდესაც საქართველოს უსისხლო რევოლიუცია დაეცა დამპყრობელთა ხიშტის ძალით და ამ დღიდან «რუსეთის სოციალისტური რევოლიუცია» ძველი რუსული იმპერიალიზმის განხორციელებას შეუდგა.

დამთავრა რა შიგნივ გაწამებული სამოქალაქო ომი, მან მიიღო თავისი ნამდვილი იმპერიალისტური სახე და პირველი უდანაშაულო მსხვერპლი ამ პირწავარდნილი შავი რეაქციისა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა გახდა, რომელიც მხოლოდ მეზობელთა კეთილ-განწყობილებათზედ ოცნებობდა და ზრუნავდა.

გახდა რა წითელი არმია თავისუფლების მოყვარე ერის აზრების მტაცებელი და ყაჩაღური მფლობელი, მან ხალხის ნება-სურვილებს კლიტე დაადო და თავისუფლების ნიშანწყალი ვერაგულად მოსპო.

საქართველოზედ ომის გამოუცხადებლად ყაჩაღური თავდასხმის აქტით, მოსკოვმა საბოლოოდ დაამტკიცა, რომ ეს შემოსევა იყო უსასიზღვრესი უარყოფა კეთილსინდისიერებისა ინტერნაციონალურ ურთიერთობაში, და უტიფარი გალაშქრება მშვიდობიანობის წინააღმდეგ, რომელსაც ის დღემდე აგრძელებს. თავისუფლების მოყვარე ერების მსხვერპლთა სია, იმდენად დაგრძელდა, რომ დასავლეთ ევროპას ზედკარზედ მიადგა.

რაც რუსეთის წითელი არმია გახდა იმპერიალისტური მიზნების განმხორციელებელი მთავარი ძალა, მილიტარისტული მოქმედების სულის ჩამდგმელი და თავისუფლების აღმკვეთელი, სადაც ის მიდის, იქ მას ცეცხლი მიაქვს, ცეცხლი მომსპობი თავისუფლებისა და მშვიდობიანობისა.

შემოვიდა რა ბოლშევიზმი საქართველოში, თან მოიტანა ნგრევა და შიმშილი, დახვრეტა და გადასახლება. უდანაშაულო ხალხის სისხლით გაპოზიერებული მიწის პატრონი სახელმწიფო გახდა და კერძო საკუთრების მოყვარე ერი ლუმპენ-პროლეტარად გადაიქცა. მართალია, მათ მოიტანეს ტრაქტორები, მაგრამ ტრაქტორებით მოყვანილი მოსავლის მეპატრონე სახელმწიფო შეიქნა და გლეხის წელში გამწყვეტი შრომის ავანაზღაურებელი—შრომა დღეების ოდენობა-

ზედ დანორმილი კილო ხორბალი გახდა. ბოლშევიკები ქვეყნის გაძარცვას შეუდგენ: საქართველოს მარჯანეცი, მარმა-რილო, გუმბრინი, ასკანიტი, მოლიძენი, დიატომიტი და სხვა რუსეთის იმპერიალისტური მიზნების განსახორციელებელ იარაღის ნედლ მასალად იქნა გადაქცეული. დაიწყო რუსიფიკაცია—ათასობით ქართველი ახალგაზრდა იგზავნება შუა აზიაში, თითქოს ყამირი მიწების გასატეხად; თვით საქართველოში კი რუს მოსახლეთა რიცხვმა 10 პროც. გადააჭარბა და უკმაყოფილო მასების თვალის ასახვევად; რუსი იქნა გამოცხადებული ქართველთა უფროს ძმად. ასე რომ, ბოლშევიკების მუხანათური პოლიტიკა ერს მთელი თავისი სიმძიმით აწევს.

მაგრამ ერის გადაწყვეტილება მტკიცეა. მას ჩეკის ჯალათები ვერ გასტეხს. საქართველომ ეს დაამტკიცა, რადგან წითელი რეჟიმი ხალხმა არ მიიღო და მან ხალხი. მათ შორის ბოლშევიკების დამპყრობელი სისხლიანი ხიშტი დგას, ხიშტი იმპერიალისტური მოსკოვის ბატონობის დამცველი და მონობის მომტანი.

დეე იცოდენ მტერმა, რომ ქართველი ხალხის გატეხა შეუძლებელია, ის ბრძოლაში გამოცდილია და მას დიდი მოთმინების უნარი აქვს; ის არ წამოეგება მტრების პროვოკაციაზედ, მაგრამ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენას ის ელოდება. 26 მაისი აღსდგება.

მ. ბერძენილი.

ჩ ე მ ი დ ლ ი უ რ ი ღ ა ნ .

12 თებერვალი. დილით სტუდენტთა სასაბილიოში მივდიოდით (აქ იყო სტუდ. გამგეობის სამდივნო), გზაში რალაც ყველანი დაღვრემილი მეჩვენა, ყურადღება არ მივაქციე. სამდივნოში შევედი და მუშაობას შეუდექი. 11 საათი იყო სასაბილოს დარბაზში გამოვედი, არაჩვეულებრივად მრავალი სტ—ბი იყვნენ იმ დროისათვის და ჯგუფ-ჯგუფად ხმადაბლა ლაპარაკობდნენ. ერთ ჯგუფს შეუერთდი.—არა, ადერბაიჯანელებს შემოუტეგია და წითელ-ხიღზე გადმოსულან, თბილისის უახლოვდებიანო—ამბობდა ერთი. მე მითხრეს სომხები გადმოვიდნენ ხრამზე და წინ მოიწვევენო—სქთვა მეორემ. მესამემ კიდევ დაუმატა: ამ დილით სამხედრო სამინისტროს ერთმა მოხელემ გადმომცა, რომ შავი ზღვის ნაპირებზე შემოგვიტია წითელმა ჯარმაო. ყველა მეტად შეწუხებული და აღელვებული იყო. უნდოდათ გაეგოთ რაშია საქმე, რა მოხდა.—შეიძლება ყველა ეს ხმებია, პროვოკაციაა, პანიკის ჩამოსაგდებათ. საჭიროა სინამდვილის გაგება—გაისმა ხმები...

სტ. სასაბილოს მოლარეკ. სამყურაშვილმა გადმომძახა: ტელეფონზე გთხოვენო. ვინ არის, ვკითხე—არ ვიცი, სტ. კავშირის მდივანს თხოულობს—მიპასუხა. სასმენი მილი ავიღე:

ვინ ბრძანდებით? შევეკითხე.—გრიგოლ ლორთქიფანიძე ვარ. გრიგოლ ლორთქიფანიძე—მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილე, განათლების მინისტრი. რა ამბავია? გამიელვა თავში.—შეგიძლიათ 12 საათისათვის უნივერსიტეტში მოიწვიოთ სტუდენტთა მიტინგი? მდგომარეობა მეტად ცუდია: მტერი ყოველი მხრიდან გვიტყვის, მცირე სანაპირო ჯარები მტრის ძლიერ შემოტევას ვერ უძლებს და უკან იხევს, საჭიროა მიშველება, გამხნელება, სანამ მაშველი ჯარები მოსულან. აქ სტუდენტებმა უნდა იყოჩაღონ. ახლა უკვე 11 საათია და ერთ საათში ვერ მოვახერხებთ მათ თავ შეყრას. სტუდენტები გაფანტულია მთელ ქალაქში: კლინიკებში, ლაბორატორიებში, სემინარებში... და საგრძნობი ნაწილი მსახურობს. თუ გვიანი არ იქნება, 3 საათისათვის შევსდებთ ვაცნობო ყველას.—კეთილი 3 საათისათვის იყოს. მაშ 3 საათზე გრ. რცხილაძე და მე უნივერსიტეტში ვიქნებით—მითხრა მან. მივიღეთ სასწრაფო ზომები: ყველანი გავაფრთხილეთ უნივერსიტეტში, ინსტიტუტებში.

სამი საათისათვის სტუდენტობა თავს იყრის უნივე. პირველ აუდიტორიაში (ეს იყო ყველაზე დიდი დარბაზი). სამზე და ხუთ წუთზე კათედრაზე გამოდის ბ.ნი მინისტრი. სტუდენტები ტაშით ეგებებიან. მოკლეთ დრამატიულ სურათს ხატავს მდგომარეობისას და მგრძნობიარეთ მოუწოდებს ახალგაზრდობას თავის წმინდა მოვალეობის შესრულებისათვის. ის გრ. რცხილაძემ შესცვალა. მისი თბილი, მგრძნობიარე მოწოდება ახალგაზრდათა მიმართ, ტაშით იფარებოდა.

შენობა ვეღარ იტყვის, მიტინგი ეზოში გადავიტანეთ. აქ ქართველ მოსწავლე ახალგაზრდობის სულიერი მამა და მათი უსაყვარლესი ადამიანი ივანე ჯავახიშვილი მათ მიმართავს: «შვილებო, ჩემი მოვალეობაა თქვენ წიგნისა და კალმისაკენ მოგიწოდოთ, მაგრამ ერის ცხოვრებაში არის ისეთი მომენტები, როცა საჭიროა ყველაფერი განზე გადასდო და იარაღით ხელში მტერს მიეგებო. და, აი, მეც თქვენ დღეს იარაღისაკენ მოგიწოდებთ» «ვაკაკსა უნდა გული რკინისა, თუნდ აბჯარი ჰქონდეს ხისაო... უკანასკნელი სიტყვა ქართველ სტუდენტ ოქროპირს (ასე ეძახოდნენ მას) გიორგი ნაკაშიძეს ერგო. მან მისთვის ჩვეულებრივად მგრძნობიარებით ახალგაზრდათა მღელვარება უმაღლეს მწვერვალამდე აიყვანა. გოგონები ცრემლებს ღვრიდენ.

გაისმა მქუხარე ხმა გ. სვანიძის: სასახლისაკენ, გუნდმა დასძახა: «ქართველო ხელი ხმალს იკარ». ხალხი დაიძრა. სასახლის წინ მათ მიესალმა დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარე ალ. ლომთათიძე და პროფ. შ. ნუცუბიძე. იქვე შესდგა რამოდენიმე რაზმი ყოფილ ოფიცერ სტუდენტთა მეთაურობით. რომელთაგან ბევრნი მსხვერპლად დაეცნენ სამშობლოს სამსხვერპლობზე.

ვ. შარაძე.

კომუნისტური პრესა ტყუის! *)

ხელში გვიჭირავს 1961 წლის I-ლ იანვრის საზეიმოდ გამოსული გაზეთი «კომუნისტის» სპეციალური ნომერი. ამ ნომერში დაბეჭდილია გაზეთ «კომუნისტის» 1922 წლის თებერვლის სტატიის ამონაწერი, სადაც იგი ულოცავს ქართველ ხალხს—1922 წელს და მსხვილი ასობით წერს: «გილოცავთ ახალ—1922 წელს: საქართველოს მუშებისათვის, გლეხებისათვის პირველ თავისუფალ დღესასწაულს, ამხანაგებო!».

კარგი თავისუფლებაა შენმა მზემ, უცხო შეიარაღებული ძალებით შემოვიყენე ჩვენს ქვეყანას, დამოუკიდებელი სახელმწიფო გააუქმეს და ძალით საბჭოთა იმპერიაში მოაქციეს.

შემდეგ გაზეთი ტრაბახობს საბჭოთა ხელისუფლების მიღწევებით: «ამ 40 წლის განმავლობაში ჰაობები ამოვარდეთო, არხები გამოვიყვანეთო!»—დიდი რამე მომხდარა შენმა მზემ, თუ 40 წლის მანძილზე ჰაობები ამოვარდეს, არხები გაიყვანეს. განა ქართველ ერს რომ თავისთავადობა დასცლოდა, იგი უკეთ არ მოუვლიდა თავის ქვეყანას? ანდა არ უვლიდა მას კომუნისტების ჩვენში გაბატონებამდე?—ქართული მეურნეობის კეთილმოწყობით, სარწყავი არხების მშენებლობით, განცვიფრებაში მოდიოდნენ ანტიკური ხანის ძველი ბერძენი—ისტორიკოსები პეროდოტე, ქსენოფონტე და სტრაბონი.

«მეწევიკების დროს (ჩვენ ვიტყვით საქართველოს დამოუკიდებლობის დროს, რადგან კომუნისტებს ძალიან ეშინიათ ამ სიტყვისა) მამა-პაპური კავით ამუშავებდნენ მიწასო და ჩვენ ტრაქტორი და კომბაინები შემოვიღეთო!» იკვეხნის გაზეთი. დიდი რამე მომხდარა! დასავლეთ ევროპაში საბჭოებზე ადრე შემოიღეს ტრაქტორი, მაგრამ ამით რომელიმე ერის დაპყრობას არავინ ამართლებს.

«რა დაგვიტოვა ძველმა,—წერდა 1922 წელს გაზეთი «კომუნისტი»,—(აქ ამ ძველში, ნაგულისხმევია საქართველოს დამოუკიდებლობის ხანა) უკულმართმა ცხოვრებამ? (და იქვე თვითონ აძლევს პასუხს): წერა-კითხვის უცოდინარობაო».

აი როგორ ტყუოდა მაშინ, ე. ი. 1922 წელს გაზეთი «კომუნისტი», და აი როგორ სტყუის ის დღესაც, 1961 წელს.

საქართველო ჯერ კიდევ ძველად რუსეთის იმპერიაში წერა-კითხვის მცოდნე და განათლების მქონე პირველ და მოწინავე ქვეყნად ითვლებოდა. და როცა დამოუკიდებლობა გამოცხადდა, საქართველო მოიფინა უფასო დაწყებითი სკოლებით, საშუალო სასწავლებლებით და საღამოს კურსებით ასაკ გადაცილებულთათვის. სწორედ მაშინ საფუძველი ჩაე-

*) გადმოღებულია რადიო სადგურ «თავისუფლება»-ს გადაცემიდან. ავტორი ი. იმერძე. 17.1.61.

ყარა ქართულ ინივერსიტეტსაც; ასე, რომ საქართველოში კომუნისტებს არაფერი სასწაული მოუხდენია; მოახდინეს ის კი, რომ ძველი გიმნაზიები გააუქმეს და ყოველწელიწადში ახდენდნენ და ენლაც ახდენენ სასკოლო ექსპერიმენტებს, რამაც სწავლის ხარისხი მთელს რესპუბლიკაში დააქვეითა.

შემდეგ 1922 წლის გაზეთი «კომუნისტი» დიდი რიხით აცხადებს: «გლეხებისა და მუშების შვილებს საშუალება მივეციტ მშობლიურ ენაზე მიიღონ უმაღლესი განათლება» ო.

კი მაგრამ, რად სტყუის ასე გაზეთი კომუნისტი?—საქართველო დაპყრობამდე წითელი არმიის მიერ, რესპუბლიკის ყველა სკოლებსა და უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლა მშობლიურ ენაზე—ქართულ ენაზე მიმდინარეობდა, და სწორედ ამის შემდეგ 40 წელია, რაც კომუნისტებმა საქართველოში გააბატონეს რუსული ენა, ჯერ როგორც ლენინის ენა, შემდეგ როგორც «დიდი» ოქტომბრის ენა და ენლა კი, როგორც «მეორე მშობლიური» ენა და სწორედ ეს არის სასაცილო და სავალალოც, რომ შექპნეს არსად არ არსებული თეორია და პრაქტიკა «მეორე მშობლიური» ენისა.

გაზეთი «კომუნისტი» იქვე აღნიშნავს: «გავაბედნიერეთ» ქართველი გლეხობა! ეს არის სწორედ სასაცილო. თუ კი გააბედნიერეს ქართველი გლეხობა, მაშ რათ აჯანყდა 1922 წელს გლეხობა სვანეთსა და ხევსურეთში, 1923 წელს ხელმეორედ ისევე ხევსურეთში, 1922—1923 ი წლის აჯანყება გურიასში, 1924 წელს აგვისტოს სრულიად საქართველოს აჯანყება, 1932 წელს აჯანყება იმერეთსა და სამეგრელოში. 1933 წელს კახეთში, 1956 წლის მარტში თბილისელ ახალგაზრდობის გამოსვლა და სხვა. აქვე უნდა მოვავლით პერიოდულად ჩატარებული «წმენდები» და ყველაზე დიდი «წმენდა» 1937 წელს, ცნობილი ეუოვშიჩინის სახელით, რაზედაც ჩვენმა ერმა დიდი მსხვერპლი გაიღო. აი რას უწოდებს კომუნისტური პროპაგანდა ბედნიერებას, რომელიც კრემლის მესვეურებმა მოუტანეს მრავალტანჯულ ქართველ ერს.

გაზეთი «კომუნისტი» თავის წერილს ამთავრებს შემდეგი სიტყვებით: «ასე შემოვიდა საბჭოთა საქართველოში მეორე მოცე ახალი წელი—1961 წელი. გაივლის იანვარი, ხალხი იტყვის: თებერვალი დადგაო, ხეში წყალი ჩადგაო... დიახ, საქართველოს მშრომელები სიამაყით მოიგონებენ 1921 წელს...» —მეტს არ გავაგრძელებთ ამონაწერის მოყვანას, ესეც საკმარისია იმისათვის თუ რა სწადიათ კრემლში მოკალათებულ კომუნისტ-იმპერიალისტებს და მათ თბილისელ აგენტებს, მათ სწადიათ რომ ჩაუნერგონ ქართველ ხალხს მისი საძულველი თებერვლის—საქართველოს დაპყრობის თარიღი, ვითომდა ეროვნულ-განმათავისუფლებელ დღეთ; მაგრამ ქართველმა ადამიანმა კარგად იცის, თუ რომელია მისი ეროვნული დღესასწაული; ქართველმა ხალხმა კარგად იცის, რომ იარაღი საქართველოს დამპყრობი, ვინც ან უნდა იყოს და

რა ფერისაც არ უნდა იყოს იგი წითელი თუ შავი, არავის არ უყვარს, მით უფრო ქართველ ერს, რომელსაც ათასწლობით უცხოვრია თავისი ისტორიული და სახელმწიფოებრივი ცხოვრებით!

1921 წლის თებერვალი—დამპყრობელის დღეა, და არა ჩვენი ხალხისა!

ბ რ ძ მ ლ ა *)

პირველი ცნობა საქართველოს გენერალურ შტაბისა. 12 თებერვალი, 1921 წელი. «ლამით 11-დან 12 თებერვალს რეგულიარული ჯარის ნაწილები სომხეთის მხრით მოულოდნელათ დაესხნენ თავს ბეზობდალით ჩვენს მოწინავე სადარაჯოებს სადგურ შაგალისთან და სოფელ შინიხთან ბორჩალოს მახრაში. ამავე დროს ბორჩალოს მახრაში მოსახლვრე მოსახლეობის ნაწილმა, შემდგარმა სომხებისა და რუსებისაგან, მიახდინა აჯანყება და შეუერთდა თავდასხმელთ, მეორე ნაწილი კი ჩვენი ერთგული დარჩა და თავის დროზე შეგვატყობინა განძრახულ თავდასხმის შესახებ. ბეზობდალის მხრით თავდასხმელნი გავფანტეთ, ვორონცოვკის რაიონში აჯანყება დაძლეულია. შაგალის, უზენლიარის და შინიხის რაიონებში ბრძოლა სწარმოებს».

14 თებერვლის სამხედრო ცნობა. «13 თებერვალს ჩვენი ჯარები აწარმოებდნენ ბრძოლას ვორონცოვკის და სადახლოს სამხრეთით. ხელში ჩაგვივარდა ტყვეები, რომლებიც მოწმობენ, რომ ჩვენს წინააღმდეგ მოქმედებენ სომხურ-რუსული საბჭოთა ჯარები».

15 თებერვლის ცნობა. «14 თებერვალს სადახლოს რაიონში სწარმოებდა სროლა და მხვერავეთა მოქმედება. მტერს ამ რაიონში აქტივობა არ გამოუჩენია».

ლორის ველზე მტერი შეეცადა გადასულიყო შემოტევაზე. მაგრამ ჩვენი ჯარების ცეცხლმა მტრის ცდა გააქარწყლა. ლამით ჩვენმა ჯარებმა დაიკავეს ამ რაიონში უფრო ხელსაყრელი პოზიციები სიმალღეებზე, რომლებიც ვორონცოვკის ჩრდილოეთით მდებარეობენ.

არტილერიის ნაწილი, რომლის შესახებ 12 თებერვლიდან ცნობები არ გვქონია და რომელიც შინიხის რაიონში დაღუპულათ ითვლებოდა, გზა გაიკაფა მის გარშემორტყმულ მტრის რკალში და მთის ბილიკებით გამოვიდა თავისიანებთან შესაერთებლათ».

19 თებერვლის ცნობა. «ლამით 18-დან 19 თებერვალს მტერმა დიდი ძალებით იერიში მოიტანა ჩვენს პოზიციებზე თბილისის კარებზე. გააფთრებული ბრძოლა მთელი ღამე გა-

*) იხ. ჟურნალი «ბრძოლა» 1926 წ. № 19—20.

30273

გრძელდა. მტერი უკუგდებულ იქნა მძიმეთ დაზიანებული და უწყესრიგოთ მირბის. ჩვენ უკან მივდევთ. ჯერ-ჯერობით ხელთ ვიგდეთ 1000 ტყვე».

20 თებერვლის ცნობა. «კოჯორის რაიონში ჩვენ ხელთ ვიგდეთ ზარბაზანები, ტყვიის-მფრქვეველები. მტრის დევნა გრძელდება.

გაგრის რაიონში, მდინარე მხადირზე, სწარმოებს ბრძოლა».

21 თებერვლის ცნობა. 20-დან 21 თებერვალს ღამით მტერმა, ახლად შემატებული ჯარებით გაძლიერებულმა, ორჯერ შეუტია ჩვენს ნაწილებს კოჯორის რაიონში. ორივეჯერ მან მოაღწია ჩვენს სანგრებამდე. პირველი იერიში მოგერიებულ იქნა ხელით სასრალი გრანატებით, მეორე კი ხიშტით შეტაკებით დამთავრდა. ჩვენი ჯარები, მიუხედავად უკიდურესი დაღლილობისა ხანგრძლივ და მძიმე ბრძოლის გამო, ორჯერ გადავიდნენ კონტრ-ატაკაზე და მამაცური თავდასხმით უკუაგდეს მტერი. ყველა შემდეგი ცდა მტრისა შემოეტია ჩვენი ნაწილებისათვის უკუგდებულ იქნა ცეცხლით. დილის 8 საათზე, 21 თებერვალს მტერმა დაიწყო უკან დახევა...

20 თებერვალს დაიწყო მტრის შემოტევა ადღერის მხრით. საფრანგეთის ესკადრა ჩვენი ტერიტორიის დაცვის საქმეში დახმარებას გვიწევს არტილერიის ცეცხლით, ის უშენს ბოლშევიკებს ფლანგის მხრით».

22 თებერვლის ცნობა. თბილისის მიდამოებში ჩვენი ჯარები მისდევნენ კოჯორთან დამარცხებულ მტერს. გუშინ ჩვენმა მოწინავე ნაწილებმა და მზვერავ რაზმებმა დაიკავეს სოფელი კუმისი და წალასკური; კუმისთან მოულოდნელი თავდასხმით ღამე ჩვენებმა ხელთ იგდეს მტრის 8 ტყვიის-მფრქვეველი, 3 ოფიცერი და 53 წითელარმიელი, წალასკურთან—ყუმბარის და პატრონების ყუთები...

კახეთში დაიწყო ადგილობრივ გლეხობის ძლიერი პარტიზანული მოქმედება ბოლშევიკურ კავალერიის წინააღმდეგ.

უკუგდებულ იქნა მტრის ცდა ჩვენს მოწინავე პოზიციებს მოახლოებოდა დარიალში.

23 თებერვლის ცნობა. 22 თებერვალს თბილისის მიდამოებში სიმშვიდე იყო, მხოლოდ საღამოს დაიწყო მტრის მცირე ნაწილების შემოტევა ყარაიაზის მხრით საგარეჯოზე.

კახეთში გლეხების პარტიზანული ბრძოლა ძლიერდება.

დარიალის ხეობაში მტრის შემოტევა უკუგდებულ იქნა.

გაგრის მიმართულებით მტერმა მრავალრიცხოვანი ძალებით შემოუტია ჩვენს მოწინავე სადარაჯოებს: ბრძოლები გაგრასთან გრძელდება...»

თბ. ნუშათა ბათალ. რაჭმელის დღიურიდან *)

23 თებერვალი.

ღამის 3 საათზე ვიჭერთ სამი მთის გამაგრებულ პოზიციებს, ლოჟინის ხიდის ახლოს. ისეთი სუსხიანი ქარი ჰქრის, რომ დაბადების დღეს ვიწყევლით.

გორაკებზე საუცხოო სანგრები, ბლინდაყები და გასასვლელები დაგვიჩვენა გამზადებული.

ეს თადარიგი მთავრობას დაუჭერია რამოდენიმე თვის წინ ყოველ შემთხვევისათვის. ღამე სიცივემ დაქარმა სიკვდილი მოგვანატრა. მტერზე არავინ ფიქრობს, მგონი. ვინც ვერ მოითმინა და დაიძინა, ავით გახდა.

ღილით გვარდიელებმა იქვე, სანგრების წინ, ღელეში გადაირბინეს შემოსათვის, უცებ გამოჩნდნენ მტრის ცხენოსნები და ცხვირ წინ სამი გვარდიელი მოგეტაცეს. უბედურებს იარაღი თან არ წაეღოთ, ისე წასულიყვნენ.

ყველანი დავლონდით, მაგრამ შეველა არ შეიძლებოდა, რადგან სროლით ჩვენებს დავხოცავდით. უნდა ითქვას, რომ მტრის კავალერია ძალიან გათავხედებულა. სანგრებზე სულ ახლოს მოდიან, მათ ერთმა ჯგუფმა მოინდომა იქვე ჭალაში მამოვარი საქონლის ჯოგის გარეკა, მაგრამ ცეცხლით გავფანტეთ. ერთი ცხენი მკვდარი დასტოვეს და რამდენიმე მხედარი დაჭრილი.

ჩვენი არტილერია კარგათ უმიზნებს. ერთი ყუმბარა შიგ მწყობრში ჩაუგდო, რის შემდეგაც იკადრეს დაქვეითება და გაფანტვა.

საღამო ხანს ჩვენთან მოვიდნენ ალექსანდრე, ვლადიმერი და შტაბის სხვა წევრები.

ჩვენ შეკითხვაზე ფრონტის მდგომარეობის შესახებ სიცილი დაგვიწყეს: მთელმა ევროპამ გაიგო ჩვენი ჯარის და გვარდიის გამარჯვებები და თქვენ არ გცოდნიათო.

შტაბის წევრების სიტყვით მარცხენა ფრთის ბედი ამაღამ ან გათენებისას უნდა გადაწყდეს.

გვემატება ტყვიის-მფრქვეველები და ორი ზარბაზანი.

საბედნიეროთ ქარი ჩადგა. უწყლოობამ ძალიან გაგვიჭირვა საქმე.

დაღამდა. მტერმა ვაზიანისაკენ რალაცას ცეცხლი გაუჩინა. მოსჩანს ღამის წყვდიაღში ცეცხლის კოცონები. ღამაში სანახაობაა, მაგრამ, როგორც ამაზე იფიქრებ, მაშინვე მოგავონდება, თუ რისთვის დგეხარ აქ და მწარე ფიქრები გულს გიკლავენ...

ღამემ წყნარად ჩაიარა.

*) ეს წერილი ამოღებულია გავ. «ერთობა»-დან—5 მარტი 1921 წელი. № 48.

დილა. მტერი არა სჩანს.

გვარდიელები გადადიან ლიანდაგზე შეშისთვის. მე და ამხ. ა. გ—ძეც მივდივართ. გავიარეთ ერთ ნახევარ ვერსტზე მეტი, მიუხილოდით ლოჯინის ხიდს, მაგრამ მტერი ვერ შევამჩნიეთ.

დილის 11 საათზე გამოჩნდნენ ცხენოსნები, ჩვენსკენ მომავალი მტრის კოლონები ადვილათ გაფანტა არტილერიის ცეცხლმა.

მტერს ჩვენს წინ, სულ ახლოს, ოთხი ზარბაზანი უდგას, რომელიც ამაოდ ეძებს ჩვენს არტილერიას.

თოვს. ირგვლივ ნისლი ჩამოწვა. მტერმა არტილერიის ცეცხლი სანგრებზე გადმოიტანა.

საბედნიეროთ, ბევრი ყუმბარა არ სქდება. ეტყობა, შეტევისათვის ემზადებიან...

ლამდება. ჩვენ მარჯვნივ უკვე დაიწყო მტერმა შეტევა. განუწყვეტელი მწყობრი სროლაა. ორი იერიში მოგერებულია. სროლა მიყუჩდა. თოვს და საშინლათ ცივა.

ლამის პირველ საათზე ირკვევა, რომ ჩვენი მწყობრის გარდა ყველანი წასულან სადღაც.

რაშია საქმე? იქნებ იყო საამისო ბრძანება?

გუნდის უფროსს გზაში შეუმჩნევია, რომ ჩვენი მწყობრი არ სჩანდა და შიკრიკი გამოეგზავნა.

არ გვჯერა, რომ უკან ვიხვეთ. დღეს დილით ხომ ყველანი დარწმუნებული ვიყავით ჩვენს გამარჯვებაში?

ალბათ, მტრის მარჯვენა ფრთის შემოსავლელათ თუ მივდივართ!

გზაში დავეწიეთ ყველა ბათალიონებს.

რათ ვიხვეთ უკან?

თურმე ჩვენი ბედი მარჯვენა ფრთას გადაუწყვეტია. მტერს მრავალრიცხოვანი მაშველი ჯარი მოსვლია ცენტრში.

დიდ უბედურებას ვგრძნობთ ყველანი.

თბილისი დაეცა.

ასე მოულოდნელათ, ასე ჩქარა!

ნუ თუ ყველაფერი გათავებულია?

აღმოსავლეთით ვუახლოვდებით ჩვენს საყვარელ ქალაქს. ეს გამოთხოვების წუთები უცნობ განცდას იწვევენ ჩვენში. ვგრძნობ, რომ რალაც მეტათ ძვირფასი და საყვარელი დაეკარგეთ.

ქალაქი ჩვეულებრივით გაჩირადნებულა. იქნებ მან არც კი იცის, რომ მისი ბედი გადაწყვეტილია!

ქალაქს თავს ჰაერობლანი დასტრიალებს, — უეჭველია, ჩვენი.

ნახვამდის ჩვენო საყვარელო დედა-ქალაქო!

არ გემშვიდობები, რადგან მჯერა, რომ შენ ისევ ჩვენი იქნები.

რაზმელი — ია.

დაპყრობის პირველ დღეებში*)

ქართველობის პირველი თავშეყრა.

მტრის შემოსვლის შემდეგ, ქართველობის პირველი თავშეყრა მოხდა ტაბახმელას გორაზე ბრძოლაში დახოცილ ვაქაცთა დასაფლავების დღეს. შავ-ძაძებში გახვეული ქართველობა მიაწყდა საავადმყოფოს. სამგლოვიაროთ შემოსილმა სამღვდელოებამ საავადმყოფოს ტაძრიდან რამოდენიმე ათეული შავად მოსილი კუბო გალობით გამოასვენა. მთელი ქართველობა ქვითინით მიასვენებდა ცხედრებს. სასახლის წინ დიდების ტაძრის გალავანში გაიშალა სამგლოვიარო პროცესია. რამოდენიმე ათეულ ვაქაცთა ცხედრები ერთად ესვენა, — ყვავილთა თაიგულები ამკობდა მათ კუბოებს. უცებ გაისმა ეპისკოპოს ლეონიდეს ხმა — «მამულისათვის თავდადებულ გმირების საფლავზე მუხლი მოვიყაროთ!» — ამ სიტყვაზე რამოდენიმე ათი ათას შავებში მორთული დედები და მამები პირქვე დაემხო. ძნელია ამ გრანდიოზული სურათის გადმოცემა...

ეპისკოპოს ლეონიდემ გადაიხადა პანაშვიდი, წარმოსთქვა სიტყვა პატრიოტული, დიდებით და ქებით მოიხსენია მამულისათვის თავდადებული გმირები, ქართველი მხედრობა და ეროვნული მთაფრობა.

ღრმადი დღის თავზე.

ქართველებს აქვს ადათი, გარდაცვალების ორმოცი დღის თავზე პანაშვიდი გადაიხადოს, — თავისი მიცვალებული მოიგონოს, მის ხსოვნას პატივი სცეს, მთელი თბილისის ქართველობა კოჯორ-ტაბახმელას, მტრის მიერ განგმირულ სასახელო შვილების საფლავზე შეიკრიბა. ზღვა ხალხი თვალ-ტრემლიანი, ყვავილებით ამკობდა საფლავებს. მიცვალებულთა სასთუმლებთან ანთებული წმინდა სანთლები ბრწყინავდა. აქა-იქ ჩარგული სამფეოროვანი ეროვნული დროშები, მოსულთ გულს უამებდა, სანახაობა იყო წარმტაცი, რომელსაც ამშვენებდა შემოსილი სამღვდელოება კათალიკოს ლეონიდეს მეთაურობით, ლოკულობდა მთელი სამღვდელოება, გალობდა გუნდი... უცებ გაისმა ეროვნული ჰიმნი «დიდება», ზღვა ხალხი მიწაზე დაემხო. ყველას თვალებზე ტრემლები მოადგა. ქვითინებდა მთელი თბილისი. ხალხიდან გამოვიდა ახალგაზრდა პოეტი X და წაიკითხა თავისი ლექსი მიძღვნილი გმირულად დაღუპულ ჯარის-კაცებისადმი და შემდეგ სიტყვიერ მიმართა ხალხს. «ჩეკისტები» დაიბნენ, აღარ იცოდნენ

*) ყველა აქ მოყვანილი ცნობები ამოღებულია ჟურნალ «თავისუფალი საქართველო»-დან. სტამბოლი 1921—1922 წ.წ.

რა ექნათ. ამ დროს ტრიბუნაზე ავარდა სახალხო პოეტი, ძველი რევოლიუციონერი, გაკაჟებული პატრიოტი, სახალხო ტრიბუნი ვლასა მგელაძე, და თავის მკერმეტყველური ენით ზღვა ხალხი აატირა, ააქრემლა და ასე დააბოლოვა: «აი ეს სამფეროვანი დროა იქ სასახლეზე უნდა ფრილალებდეს.—იქ ჩვენს მთავრობა და ერის საყვარელი ბელადი ნოე ჟორდანიანი უნდა განაგებდეს და არა მოლაღატე იუდეები».

«ჩეკისტებმა» პოეტი დააპატიმრეს იქვე, ქალები მისცვი-ნდენ—მოინდომეს მისი განთავისუფლება, მაგრამ ვერ შესძლეს... ხოლო, როცა რუსის «ჩეკისტებმა» მოინდომეს ვლასა მგელაძის შეპყრობა, აქ კი მთელი ხალხი შეინძრა, აყვირდა: «ძირს დამპყრობელები!»—ო ყვირილით—მივარდენ,—მგელაძე ხელიდან გამოსტაცეს «ჩეკისტებს» და გაიტაცეს.

სამშობლოსთვის თავდადებულ ახალგაზრდათა სასაფლაოსთან დაიწყო პირველი ბრძოლა ოკუპანტების წინააღმდეგ.

ქუშათა დელეგაცია სახალხეში.

დაპყრობის პირველ ხანებში საქართველოს მთელს ტერიტორიაზე მოხდა საპროტესტო მიტინგები, სადაც გამოტანილ იქნა რეზოლიუციები. ადგილის სივიწროვე ჩვენ აქ ნებას არ გვაძლევს მათი შინაარსი მოვიყვანოთ, ყველა ისინი დაბეჭდილ იქნენ თავის დროზე ქართულ გამოცემაში (იხ. «თავისუფალი საქართველო»-ს ნომრები. სტამბოლი). ყველგან მოითხოვეს, აღდგენილ იქნას საქართველოს დამოუკიდებლობა, გაყვანილ იქნას რუსის ჯარები. დედა-ქალაქ თბილისის საპროტესტო მოძრაობა განსაკუთრებულ გრანდიოზულ ხასიათს ღებულა. დემონსტრაციები, კრებები, მიტინგები, ყოველ-კუთხეში, ფაბრიკა-ქარხნებში, სასწავლებლებში და განსაკუთრებით უნივერსიტეტის შენობაში.—სტუდენტების შეუწყვეტელი კრებები—სადაც მოითხოვდნენ რუსის ჯარების გაყვანას.

მანიფესტაციებს და მიტინგებს მოჰყვა თბილისის 10.000 მუშა-მოსამსახურეთა სახელით დელეგაციის გაგზავნა ე. წ. «რევკომ»-ში სადაც წარადგინა მოთხოვნებიანი: 1) საქართველოს სუვერენობის აღდგენა. 2) ქართული ჯარის უფლების აღდგენა; 3) ბეჭდვის, სიტყვის, კრებების თავისუფლება; 4) ქართველი მუშების რუსეთში გაგზავნის შეწყვეტა; 5) დაუყოვნებლივ—შეწყვეტა რუსის ჯარების თარეშის სოფლებსა და ქალაქებში.

«რევკომმა» არა თუ რაიმე პასუხი გასცა დელეგაციას, ის დაატყვევა და გაგზავნა ციხეში.

დაიწყო რეპრესიები. ციხეები გაივსო მუშებით, გლეხებით და სტუდენტებით... არ დარჩენილა ქართული ოჯახი, —რომლის ერთს წევრს და ხშირად მთელს ოჯახს—ციხეში არ ამოეყოს თავი. მამების დაქვრამ გამოიწვია მცირე წლო-

ვან მოწაფეების მანიფესტაციები ბათომში, თბილისში, ქუთაისში და სხვა დაბა-ქალაქებში.

უკმაყოფილების ტალღა გრძელდება სხვადასხვა ფორმებში.

ხვანციის აჯანყება.

დაპყრობის პირველ წელში—დეკემბრის რიცხვებში,—აჯანყდა თავისუფლების მოყვარული ამაყი-მხარე საქართველოსი სხანცი. მთელი მოსახლეობა რითაც კი შეუძლო, — თავს ესხმის საოკუპაციო ჯარებს და განაიარაღებს. ქალ. ქუთაისიდან მოსულ ჯარებმა სისხლში ჩაახრჩვეს აჯანყება და მთელი მხარე ცეცხლს მისცეს.

ხ ვ ე ს უ რ ე თ შ ი.

ამ მხარეში გაიჭრა ოფიცერი—ეროვნული გმირი—ჩოლოყაშვილი, შეადგინა პარტიზანული რაზმები და დაიწყო უსწორო და სამკვდრო სასიცოცხლო ბრძოლა ოკუპანტების წინააღმდეგ.

... ვ ო რ ს მ ი დ ა მ ე ბ შ ი.

გორის მაზრაში მოქმედებდა მეორე რაზმი მამაც მებრძოლ მიშა ლაშქარაშვილის მეთაურობით.

ფ. მ ა ხ რ ა მ ე პ რ ო ვ ი ნ ც ი ა შ ი.

მოსკოვის მიერ შექმნილ «მთავრობის» თავმჯდომარე მახარაძემ—განიზრახა პროვინციების ჩამოვლა.

ადგილობრივ კომუნისტების თაოსნობით მოწვეულ კრებებზე და მიტინგებზე, სადაც კი გამოჩნდა მახარაძე, ხალხი მტრულად შეხვდა «ძირს მოლაღატე»—«გაიყვანეთ რუსის ჯარები». ვერსად ვერ შესძლო მახარაძემ სიტყვა ეთქვა. მოწვეულ კრებაზე კი გამოდიოდენ გლეხებიდან ორატორები, კიცხავდენ და გამობდენ მოსკოვის თავდასხმას...

პ ი რ ვ ე ლ ი 26 მ ა ი ს ი — და პ ყ რ ო ბ ა შ ი.

ქართველ ერმა 26 მაისი დაპყრობის პირველ წელში იდღესასწაულა მალულად, ხალხი ჩუმ-ჩუმად მიდიოდა ტყეებში, მთებში, მალულ ადგილებში შლიდენ სამფეროვან დროშას, მღეროდენ ნაციონალურ ჰიმნს და იშლებოდენ. ქ. თბილისში უცებ ყველა ქარხნებში—გაისმა სპონტანიურად საყვირის (სირენ) ხმა,—ყველგან მოეწყო მიტინგები—სადაც გამოდიოდენ ორატორებათ—თვით მუშები. რასაკვირელია მეორე დღესვე—დაატყვევეს მრავალი მუშები.

გ ლ ო ვ ი ს დ დ ე.

როცა საქართველოს დაპყრობის ერთი წელი შესრულდა, მთელ საქართველოში მოხდა საპროტესტო დემონსტრაციები, ხალხი შავი დროშებით გამოვიდა, ქუჩებში გაიმართა მი-

ტინგები, მოითხოვდნ რუსის ჯარების გაყვანას და მღეროდნ ნაციონალურ ჰიმს. გამოსვლებმა ბევრგან მეტათ მწვავე ხასიათი მიიღო;—თბილისში დილიდან საღამოს 5 საათამდის სროლა იყო ქუჩებში. ასევე მოხდა ბათუმში. აქ დემონსტრანტებმა სცემეს რევკომის თავმჯდომარეს. ქალაქებში—ქუთაისში, ოზურგეთში, სამტრედიიაში, ხონში მოხდა შეტაკება მანიფესტანტებსა და რუსის ჯარებს შორის. ზოგიერთი ქალაქები მთელი დღე დემონსტრანტების ხელში იყო. ქალ. ქუთაისში—წითელი მილიცია დაიშალა. ბოლშევიკებმა ყველგან რუსის ჯარისკაცები გამოიყვანეს, ქართველ მილიციას და ჯარისკაცებს არ ენდვენ. ბათუმსა და თბილისს შორის ორი დღე მატარებლების მიმოსვლა შეწყვეტილი იყო. გლოვის დღე—გადაიქცა ბრძოლის დღეთ.—თუ ამის შემდეგ ასეთ საჯარო გამოსვლებს ადგილი არ ჰქონია—ეს უნდა მივაწეროთ ქართველი ერის სიბრძნეს, რომელიც დაპყრობის დღეს გლოვობს სხვადასხვა ფორმებში, ზოგავს ძალებს და უცდის შესაფერ დროს...

1924 წლის აჯანყება.

ქართველობამ უცხოეთში თავის წმინდა მოვალეობათ გაიხალა 1924 წლის აგვისტოს აჯანყება ღირსეულად მოიგონოს, ათასობით ბრძოლაში დალუპულ მამულიშვილების ხსოვნას პატივი სცეს. დღევანდელ ნომერში დაწვრილებით მასზე აღარ შევჩერდებით. შემდეგშიც მოვალეობათ გვაწვეს შესაფერისად ჩვენი ვალი მოვიხადოთ ამ დიდ ისტორიულ თარიღის აღსანიშნავათ...

1937—38 წ. წ. რეპრესიები.

სტალინს შიში იპყრობს, მისი ტირანიული სული ვეღარ ითმენს ოპოზიციის ნიშნებს. ვეღარ ენდობა თავისიანებსაც. რის შედეგათ ყოველ სამ-ოთხ თვეში იცვლება ე. წ. «კომუნისტური მთავრობა». ამ წლებში სტალინმა გაქლიტა ათასობით, მან გადაყარა ციხე-ციმბირში ათასობით ქართველი პატრიოტები და მათ მიაყოლა რამოდენიმე ათეული ქართველი კომუნისტები.

1956 წ. გამცხვლეები თბილისში.

1956 წლის მარტში—თბილისის ქუჩებში გამოვიდა ქართველი ახალგაზრდობა, მას გვერდში ამოუდგა თბილისის მოსახლეობა, რამაც მიიღო აჯანყების ხასიათი. მანიფესტაციები გაგრძელდა მთელი დღე. მოხდა შეტაკება შეიარაღებულ ძალებთან. დაიხოცენ რამოდენიმე ათეული ახალგაზრდები. ამ გამოსვლას უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს. რადგან თაობა, რომელიც აღიზარდა სტალინის ეპოქაში—არა თუ შეუურიგდა მის რეჟიმს, არამედ, მზად არის სამშობლოს დახსნისთვის მსხვერპლი გაიღოს...

იმავე წლის დამოუკიდებლობის დღეს 26 მაისს—თბილისის ქუჩებში—გაკრულ იქნა აფიშები, სადაც ამოიკითხავდით: «გაიყვანეთ რუსის ჯარები... «დაგვიბრუნეთ ჩვენი დამოუკიდებლობა...»

ქართველი ერის გამკლავება გრძელდება, დღევანდელ რთულ ისტორიულ პირობებში ჩვენ სრული ნდობით შევყურებთ მომავალს. ამავე დროს ღრმად დარწმუნებული ვართ, რომ ქართველი ხალხი ისტორიულ ბრძოლებში გამოვლილი გამოცდილებით და სიბრძნით აღსავსე სიფხიზღესთან ერთად სიფრთხილეს გამოიჩინეს, რათა გამარჯვებული გამოვიდეს და კვლავ ააფრიალოს ნაციონალური დროშა.

1921 წლის 10 აპრილის კრება.

საქართველოს სოციალდემოკრატიული პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა, რომელსაც თავმჯდომარეობდა განსვენებული სილიბისტრო ჯიბლაძე, გამართა თბილისის რაიონის პარტიულ წევრთა საერთო კრება სახელმწიფო თეატრის დარბაზში.

კრებას დაესწრა თბილისში მყოფი პარტიის ყველა წევრი თითქმის გამოუკლებლივ.

ზალა აღარ იტყვდა დამსწრეთ.

კრებას თავმჯდომარეობდა ლადო ჯიბლაძე. მდივნობდა შალვა აბდუშელიშვილი.

კრებაზე მეტათ შინაარსიანი მოხსენება გააკეთა სეით დევდარიანმა, სიტყვებით გამოვიდენ ისიდორე რამიშვილი და კიდევ რამოდენიმე სხვა ორატორები.

როგორც მომხსენებელი, ისე სხვა ორატორებიც აცხადებდენ სასტიკ პროტესტს იმ ძალმომრეობის გამო, რომელსაც ჰქონდა ადგილი ჩვენს სამშობლოზე თავდასხმით და მოითხოვდენ დაუყოვნებლივ ჯარის გაყვანას.

მიღებული იქნა ამავე ხასიათის რეზოლიუცია, რომელიც კრების სახელით გაეგზავნა საბჭოთა ხელისუფლებას და გადაგზავნილ იქნა მეორე ინტერნაციონალში.

მოწადგეთა მანიფესტაცია.

1921 წ. 12 დეკემბერს 12 საათი იქნებოდა რომ თბილისის სასწავლებლებში მოსწავლეებმა მოულოდნელად მიატრევს გაკვეთილები, გამოვიდენ ქუჩებში და ყვავილებით ხელში ძმათა სასაფლაოზე გაეშურენ. აბა ვინ იფიქრებდა, რომ ეს ახალგაზდები, რომელნიც სკოლის სკამს არ მოშორებიან, რომელთაც ბრძოლის არც ერთი საფეხური არ გაუგლიათ, გაბედავდენ და კბილებამდე შეიარაღებულ დამპყრობელთა რაზმებს უშიშრად გააპობდენ, წავიდოდენ იმ მოვალეობის მოსახდენათ, რისთვისაც მათ დედებს და მამებს ციხეები მოვლოდათ და ერს უფრო აღვირწახსნილი რეპრესიები დაატყ-

დებოდა. ერთი საათის შემდეგ ძმათა სასაფლაო გაიგისო ახალგაზნდობით. მოსწავლეები ყვავილებით რთავდენ საფლავებს, ვაქები და ქალები თვალცრემლიანი უვლიან დახოცილ მებრძოლებს და ყოველი მათგანი თავისებურად, ბავშური გატაცებით და გულწრფელობით აძლევენ ფიცს, იმეორებენ ანდერძს მამების მიერ დატოვებულს...

... ამ უდაბნოში, სადაც ყოველ წუთს გესმის მხოლოდ რუსეთის ჯარისკაცების ჩეკმების ხმა, ეს მოზღვავებული ახალგაზნდობა, ყვავილებით ხელში და ცრემლებით ათრთოლებულ თვალებით—წარმოადგენდა იმ ოაზის რომელიც იმედის ნაპერწკლებათ ღვივის და მომავალზე ოცნებას გიასკეცებს...

ყვავილებმა დაფარა საფლავები... გაისმის სამგლოვიარო ხმა... მსხვერპლად დაეცით მწვავე ბრძოლაში—როგორც ერთი კაცი აღმოხდა მუხლ-მოყრილ ახალგაზნდობას და ცრემლში არეული სიტყვები მოეფინა მდუმარე სასაფლაოს...

რალაც განსაკუთრებული მწუხარება, რალაც განსაკუთრებული გრძნობა დასტრიალებდა თავს ამ მოზარდ თაობას და მათი ცრემლები მთელ დაუსრულებელ მოგონებათა ფიქრებს თავს ხვევდა სასაფლაოს...

მაგრამ აი ადგა ეს ზღვა, თვალებზე მოიწმინდა ცრემლები, სახეზე გადაურბინა ღიმილმა და მოისმა გუგუნინ: «დიდება ზეცით კურთხეულს, დიდება ტურფა ივერს»—თითქოს საყვირის ხმა იყო, საყვირის გათენებისას, რომ ეძახის მუშებს. თითქოს ნაძალადევის მთიდან 30 წლის განმავლობაში თავისუფლებისთვის დახოცილ მებრძოლთა შეერთებული ხმა უგალობდა ერს და მის შვილებს, კვლავ თავისუფლებისთვის საბრძოლველათ მოუწოდებდა... და მართლაც ეს ხმა იყო შეერთებული ხმა ძველი და ახალი თაობის. შვილებმა ისწავლეს მამებისგან და ბრძოლაში დამარცხებულ მამებს იმედით საფლავში ჩასძახოდენ მათგანვე ნაანდერძებ თავისუფლებას... ეროვნული ჰიმნი მიწყდა... მისმა ხმამ ნაძალადევი გამოაღვიძა. საფლავებზე აიშართა ტრიბუნა და ზიდ გამოჩნდა ქაბუკი, «მამებმა შვილებს ანდერძი დაგვიტოვეს—დაიწყო მან—ჩვენი ვალაია ეს ანდერძი შევასრულოთ და დახოცილ მებრძოლთა ძვლებს ფიცი მივსცეთ, მტკიცე, უშიშარი, რომ ჩვენ გავაგრძელებთ მათ გზას და სამშობლოს და დემოკრატიისთვის ისევე ერთგულათ დავდებთ თავს, როგორც ეს აქ განსვენებულ მამებმა მოიმოქმედეს.

ჩვენი მამები ციხეებში სხედან, ჩვენი მამები ტყვეებში და მთებში ვახიზნულან ჩვენი მამები დახოცილები დარჩნენ ბრძოლის ველზე და დამპყრობელებმა მათ გვამებზე გადმოაბიჯეს, ხოლო მხედრები ყვაგ-ყორნებს უპატრონოთ დაუტოვეს. მთელი ქართველი ერი ძაძებშია შემოსილი და ყოველ ქოხს გლოვა დაუფლებია. დაპყრობილი ქვეყანა გმინავს მონობის უღელის ქვეშ, ხოლო უცხო ძალები და მოღალატე-ნი დაპატრონებიან ქვეყანას...

ჩვენ აქ მოვიგონოთ დახოცილი მებრძოლები და მამათა-
გან დადებულ ანდერძს კიდევ შევფიცოთ (ყველანი მუხლს
იყრიან და გაისმის: ვფიცავთ, ვფიცავთ).

ახალგაზდობის თავყრილობას ესტუმრა თბილისის მუშე-
შებისგან წარმოგზავნილი დელეგაცია და მადლობა გადაუ-
ხადა...

მეორე დღესვე ოკუპანტები შეუდგენ გამოძიებას. ეძებ-
დენ ხელშეწყობელებს. ახალგაზდობამ გამოიჩინა ერთსულო-
ვნება და ყველანი ერთ და იმავეს უპასუხებდენ: «ჩვენ მოვი-
ხადეთ ჩვენი წმინდა ვალი ჩვენი მამებისა და სამშობლოს
წინაშე».....

ასე დასდო ფიცი ახალგაზდობამ სამშობლოსთვის და-
ლუპულ მებრძოლთა საფლავებზე და მისგან დათესილ მარც-
ვლებმა რამოდენიმე ათეულ წლის შემდეგ ნახა გამოძახილი,
1956 წლის ახალგაზდობის გამოსვლაში მან ამცნო კაცობრი-
ობას, რომ მის გულში არ ჩამკვდარა მისწრაფება თავისუფ-
ლებისადმი და იცოდეს მთელ კაცობრიობამ რომ ერი ასე-
თი—კვლავ აღსდგება.

მიფალატის პარტაკი.

საქართველოს დაპყრობის პირველ დღეებში მოსკოვის-
გან დანიშნული ე. წ. «მთავრობის» თავმჯდომარე მახარაძე
საიდუმლო პატაკს აგზავნის მოსკოვში. ის სხვათა შორის
სწერს მოსკოვს:

«წითელი ჯარების საქართველოში შემოსვლამ და საბჭო-
თა ხელისუფლების გამოცხადებამ მიიღო გარედან მოხდენ-
ილ დაპყრობის ხასიათი, რადგან იმ მომენტში არავინ ფიქ-
რობდა აჯანყების მოწყობას შიგნიდან.

2. საბჭოთა ხელისუფლების გამოცხადების დროს, არ აღ-
მოჩნდა არც ერთი პარტიული-კომუნისტური უჯრედი. არც
ერთი პარტიის წევრი. ჩვენ იძულებული გავხდით ციხის კა-
რები გავგეხსნა და იქიდან გამოყვანილი კრიმინალური პირე-
ბი ჩაგვეყენებია სხვადასხვა ადმინისტრაციულ ადგილებში».
კომენტარიები ზედმეტია.

ქართველი ხალხის მიფალატეები.

დამფუძნებელმა კრებამ 21 თებერვალს საღამოს სხდო-
მაზე გამოიტანა შემდეგი დადგენილება:

«იღებს რა მხედველოში, რომ საქართველოზე თავდასხმა-
ში მონაწილეობას იღებენ ქართველი ხალხის უღირსნი შვი-
ლნი, დამფუძნებელი კრება ადგენს: ყველა ქართველები, რომ-
ლებიც უშუალო მონაწილეობას იღებენ შეიარაღებულ ბრ-
ძოლაში საქართველოს წინააღმდეგ ან დახმარებას უწევენ ამ
ბრძოლას, გამოცხადებული არიან ქართველი ხალხის მოლა-
ლატეებათ. მათ ერთმევათ ყოველივე ქონება და კანონს გა-
რეშე არიან გამოცხადებულნი. ამ დადგენილების სისრულე-
ში მოყვანა ევალება მთავრობას».

უცხოეთში.

რუსეთი ჯარებით შემოვიდა საქართველოში და იგი დანიკრო. მოსკოვის რადიომ კი მთელს კაცობრიობას აცნობა, რომ საქართველოში აჯანყება მოხდა, — ბოლშევიკური გადატრიალება იყო, ამას უმატებდა მრავალ სხვა ტყუილებსაც, თითქოს ამიერ-კავკასიაში მეზობელი ერები ერთი-მეორეს დაერივნ და მოსკოვის მთავრობა არაფერ შუაშიაო.

ეროვნული მთავრობა

ეროვნული მთავრობა პრეზიდენტ ნ. ჟორდანიას მეთაურობით იზიხნება უცხოეთში. მას მინდობილი აქვს დამფუძნებელ კრებისგან, გააგრძელოს მუშაობა საერთაშორისო ასპარეზზე და ბრძოლა დამოუკიდებლობის აღსადგენად.

უცხოეთში ჩამოსვლისთანავე გადმოხვეწილმა მთავრობამ და პოლიტიკურმა ხელმძღვანელობამ მიმართა ევროპის აზრს პროტესტით — უხეში ძალმომრეობის წინააღმდეგ და განუმარტა მას საქმის ნამდვილი ვითარება.

მთავრობამ ჩაატარა მრავალი დიპლომატიური მუშაობა, გადასცა მემორანდუმები, ნოტები, მან მიიღო მაშინდელ მმართველ წრებიდან დამაკმაყოფილებელი პასუხი.

მოსკოვის ხელისუფლება, რომელიც გამოდიოდა და დღესაც გამოდის მშრომელთა სახელით, — ჩვენმა მთავრობამ და სახელმწიფო მოღვაწეებმა სწორედ ამ მშრომელ ნაწილს მიმართეს — განესაჯათ და დაეფასებიათ იმპერიალისტური ნაბიჯი. იგი ყველგან გაკიცხულ და დაგმობილ იქნა.

საფრანგეთის სოციალისტური პარტია და საქართველო.

3 მაისს 1921 წელს პრეზიდენტი ნოე ჟორდანია მიწვეულ იქნა საფრანგეთის სოციალისტურ პარტიის ცენტრალურ კომიტეტის სხდომაზე, სადაც მან ფართოთ გააშუქა საქართველოს დაპყრობის საკითხი. დოკუმენტებით ხელში დაამტკიცა, რომ ეს იყო ომი საბჭოთა რუსეთის მიერ — საქართველოს დაპყრობის მიზნით. ნ. ჟორდანიას მოხსენების შედეგათ საფრანგეთის სოც. პარტიის ეგზეკუტივმა გამოუშვა მანიფესტი მუშათა კლასის მიმართ, სადაც იგი მოუწოდებდა პროტესტი განეცხადებიათ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დაპყრობის წინააღმდეგ და მოეთხოვათ მისი თავისუფლების აღდგენა.

ბელგიის მუშათა პარტია და საქართველო.

ბელგიის სოციალისტურმა პარტიამ. პროფ. კავშირებმა 1921 წ. 13 ივნისს, საქართველოს სოც. დემ. პარტიის ლიდერი და ეროვნული მთავრობის თავმჯდომარე ნ. ჟორდანია მიიწვიეს დიდ შიტინგზე ბრიუსელში, სადაც მას მიესალმა ვანდე-

რველდე და ასე დაამთავრა თავისი სიტყვა: «ბელგია ვერ მოკლა მტრის დაპყრობამ, იგი დღეს მკვდრეთით აღმდგარია, არც საქართველო მომკვდარა, იგი «აღდგება»...»

მიღებულ იქნა საპროტესტო რეზოლიუცია საქართველოს დაპყრობის გამო და მოთხოვნა იქიდან ჯარების გაყვანის.

საქართველელ და ინგლისის მუშათა პარტია.

22 ივნისს 1922 წ. ნოე ჟორდანია ესწრება ინგლისის მუშათა პარტიის ყრილობას, სადაც საქართველოს შესახებ მოხსენებით გამოდის ქ. ნი. სნოუდენი. კონგრესს ერთხმად გამოაქვს რეზოლიუცია, უცხადებს ქართველ ერს თანაგრძობას და უყენებს მოთხოვნილებას მოსკოვს მოხდეს რეფერენდუმი—რათა ქართველ ხალხს მიეცეს საშუალება გამოსთქვას თავისი ნებისყოფა.

საქართველელ და გერმანიის სოც.-დემოკრატი.

5 ივნისს 1921 წ. გერმანიის სოც. დემ. პარტიისგან მოწყობილ იქნა მრაველ-რიცხოვანი მიტინგი, სადაც სიტყვებით გამოდიან საქართველოს დამფუძნებელ კრების თავმჯდომარე კარლო ჩხეიძე და შინაგან საქმეთა მინისტრი ნოე რამიშვილი. გამოტანილ იქნა რეზოლიუცია—საქართველოდან რუსის ჯარების გაყვანის შესახებ.

იტალია...

საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრი ევ. გეგუქორი და დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის მოადგილე სიმ. მდივანი მიწვეულ იქნენ იტალიაში. მათ ჩასვლამ გამოიწვია—პარლამენტში ცხარე კამათი საქართველოს დაპყრობის გამო.

... კიდევ საფრანგეთში.

30 ოქტომბერს 1921 წელს, საფრანგეთის სოციალისტურ კონგრესს ეწვია—საქართველოს წარმომადგენელი სოც. ინტერნაციონალში ირ. წერეთელი, რომელმაც კრებას დაწვრილებით განუმარტა, თუ როგორ ბოლშევიკებმა ფეხ-ქვეშ გათელეს პრინციპი ერთა თვითგამორკვევისა და როგორ მოსკოვის ჯარის ხიშტების და საშინელი ტერორის საშუალებით ბატონობს საქართველოში ხელისუფლება, წინააღმდეგ მთელი ქართველი ხალხის სურვილისა.

მათი აღხარება.

სამ ინტერნაციონალის აღმასრულებელ კომიტეტის წარმომადგენელთა კონფერენციაზე მოსკოვის წარმომადგენელმა—ცნობილ კომუნისტ რადეკმა განაცხადა, რომ მათ დაიპყრეს საქართველო, რადგან ნათელი ესაუიროებოდათ, რაზედაც საქართველოს წარმომადგენელმა ირ. წერეთელმა შემდეგი განაცხადება გააკეთა:

«რადეკის სიტყვაში ბოლშევიკებმა პირველად აღიარეს საჯაროთ, რომ მათ დაარღვიეს სახანო ხელშეკრულება საქართველოსთან და ამ ქვეყანას ომის საშუალებით დაეპატრონენ. ამ ოკუპაციის საბუთად მათ მოიყვანეს ის გარემოება, რომ რუსეთს ნავთის წყაროების მიდამოების უზრუნველყოფა ესაჭიროებოდათ. იმისთვის, რომ ამა თუ იმ ქვეყანამ დაიკმაყოფილოს თავისი მოთხოვნილება მეორე ქვეყნის ნაწარმობებით ან საწარმოო წყაროებით არსებობს ორი გზა: ერთი იმპერიალისტური, რომელიც გამოიხატება სამხედრო ძალის ხმარებაში და მეორე დემოკრატიული, რომელიც ცდილობს დასახულ მიზანს მიღწიოს შეთანხმებით საერთო ინტერესების ნიადაგზე. მე აღვნიშნავ რომ ბოლშევიკებმა, როგორც ეს მათ თვით განაცხადეს, აირჩიეს პირველი—იმპერიალისტური გზა და თავისი ეკონომიური მიზნების განსახორციელებლად ძალით დაიპყრეს ქვეყანა. ამასთანავე კატეგორიულად ვაცხადებ, რომ საქართველოს მთავრობა მუდამ მზათ იყო და როდესაც ის აღსდგება მუდამ მზათ იქნება სრული ანგარიში გაუწიოს რუსეთის ეკონომიურ საჭიროებებს და რუსეთის მთავრობასთან დასდვას ყოველგვარი ხელშეკრულება, რომლებიც საჭირო იქნება რუსეთის ეკონომიურ მოთხოვნილებათა უზრუნველსაყოფად...

ეს ფაქტი ძლიერ კარგად იცოდა და იცის საბუთთა მთავრობამ და ამგვარათ საქართველოს ოკუპაციას, რომელიც მოხდენილ იქნა რუსეთთან დადებული ხელშეკრულების მიუხედავათ.—გასამართლებელი საბუთის უკანასკნელი ნატამალიც კი იკარგება»...

საქართველოს წარმომადგენლის განცხადებას სრულიად ადასტურებს ის ფაქტი, რომ 1920 წელს 14 ნოემბერს ეკონომიურ შეთანხმების ძალით საქართველოს მთავრობამ უფლება მიანიჭა მოსკოვს ესარგებლა ნავთსადენით და ნავთის რეზერვუარებით და ამ მხრივ უზრუნველყო ბაქოს ნავთის გატანა საქართველოს ტერიტორიაზე გავლით. მაგრამ მოსკოვი ამას არ დაკმაყოფილდა და გადასწყვიტა ნავთსადენის განუყოფელი ბატონ-პატრონი გამხდარიყო და ხელში ჩაეგდო საქართველოს ყველა სიმდიდრეები.

საქართველს სრულუფლებიანი
წარმომადგენლება ხატრანგეთში.

საქართველოს სრულუფლებიანი საელჩო არსებობდა ხატრანგეთში—დაპყრობის შემდეგ 15 წლის განმავლობაში. საქართველოს ელჩის აკაკი ჩხენკელის და ნოე ჟორდანიას მეთაურობით, ეროვნულ მთავრობის და სხვადასხვა პარტიულ წარმომადგენლობათა—დიპლომატიური მუშაობა იყო უდიდესათ ნაყოფიერი და მომავალშიც მათ მიერ გაწეული შრომა—წინ წარუძღვება ერის განმათავისუფლებელ მოძრაობას..

ქართულ სათვისტომოში.

საქართველოს დაპყრობის 40 წლის თავს—საფრანგეთში მყოფ ქართველთა სათვისტომოს მრავალ რიცხოვანმა საარჩევნო კრებამ ერთსულოვნათ უპასუხა. ჩვენი წარმომადგენლის მოწოდება ამ მხრივ შესვენულ და გაგებულ იქნა—როგორც ქართველთა მთლიანობის. ჩვენი კანდიდატის ამხ. შალვა აბდუშელის 10 წლის უანგარო მოღვაწეობა და მისგან—თავის კანდიდატის მოხსნა ღირსეულად და შესაფერისად აღნიშნა მთელმა კრებამ. რამაც გახადა შესაძლებლად არჩევნები შეთანხმებით და ერთობით ჩატარებულიყო და ქართული კერის მორალური ერთობა განმტკიცებულიყო.

სათვისტომოს თავმჯდომარეთ არჩეულ იქნა ბ-ნი ლევან ზურაბიშვილი, მის მოადგილეთ ბ-ნი ლევან ფალავა.

შემდეგ არჩეულ იქნა გამგეობა და სარევიზიო კომისია.

უსურვებთ მთელ შემადგენლობას,—ერთსულოვნათ და თანხმობით—ქართული საზოგადოების საწესხურს.

ს ო შ ო

ამა წლის 29 იანვარს შესდგა ქართულ სათვისტომოს წლიური კრება. კრებას თავმჯდომარეობდა ილ. სალუქვაძე, მდივანობდა გრ. ქვარცხავა.

კრება ისმენს გამგეობის და სარევიზიო კომისიის ანგარიშს და ერთხმად ამტკიცებს მას.

ამის შემდეგ ისმება საკითხი ახალი თავმჯდომარისა და გამგეობის არჩევნების შესახებ.

კრება ერთხმად სთხოვს ბ-ნ ალ. შათირიშვილს კიდევ დარჩეს სათვისტომოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე. მაგრამ მისი თხოვნისა და მოტივების მოსმენის შემდეგ ანთავისუფლებს მას და ერთხმად მხურვალე მადლობას უხდის,—რამოდენიმე წლებების მანძილზე—უანგარო და დაუღალავი შრომის გაწევისთვის. მადლობა გამოეცხადა აგრეთვე გამგეობას.

სათვისტომოს თავმჯდომარეთ წამოყენებულ იქნა ი. შავდია. აზრთა გაცვლა-გამოცვლის შემდეგ არჩეულ იქნა გამგეობა შემდეგი შემადგენლობით: ი. შავდია, ს. ჭირაქაძე, გრ. ქვარცხავა. სარევიზიო კომისიაში: შ. ზედგინიძე, მ. ქლენტი და ვ. სალუქვაძე.

უსურვებთ ახალ არჩეულ გამგეობას ნაყოფიერ მუშაობას.
ი. შ—ლი.

დიდი სასარგებლო საქმი!

რამოდენიმე წელია, რაც ბ-ნი კალე სალიას უშუალო ხელმძღვანელობით და შრომით გამოდის მეცნიერული ჟურნალი «ბედი ქართლისა», რომელიც მიზნათ ისახავს გაურკვევლად უცხო მეცნიერულ წრეებსა და საზოგადოებას ქართული ენის წარსული და აწმყო, გააცნოს ქართველი ერის ისტორია, ხუროთმოძღვრება, ქანდაკება და სამხატვრო ლიტერატურა. ჟურნალმა თანდათან მიიპყრო უცხო-მეცნიერთა ყურადღება და დაიწყო მასში თანამშრომლობა.

უკანასკნელი ნომერი, რომელიც განსაკუთრებული შინაარსის არის, გამოცემულია სხვადასხვა ეროვნების ცნობილ მეცნიერთა სარედაქციო საბჭოს მიერ და საფრანგეთის მეცნიერულ კვლევა-ძიების ცენტრის ნივთიერი დახმარებით...

ამ ჟურნალის შინაარსის გარკვევა სპეციალისტების საქმეა, ჩვენ მხოლოდ ამ ჟურნალის ხელმძღვანელს უსურვებთ მისი ჟურნალის წარმატებას ქართული კულტურის საკეთილდღეოდ.

X.

«ჩვენი ღრუსა»-ს ფონდი.

შემოსწირეს:

საფრანგეთიდან ქ-ნი ქეთო ვაჩნაძე	1.000	ფრანკი.
„ ზაქარიაძე ვალია	1.000	„
„ მელქაძე ალ.	1.000	„
„ ქვარცხავა გრ.	2.000	„
„ სალუქვაძე ილ.	2.000	„
„ დუიშვილი დ.	1.000	„
„ კვერღელიძე დ.	1.000	„

სულ 9.000 ფრანკი.

«ჩვენი ღრუსი» გამაწვრა შეიძლება შემდეგ მისამართზე

M-r Berichvili

46 bis, rue Jules Ferry. Leuville s/orge

(S. et O.) France.

შემოწირულებაც უნდა გამოიგზავნოს ამავე მისამართზე.